

21504

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ * SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

EĞİTİM BİLİMLERİ EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK PROGRAMI

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ

FATİH EĞİTİM FAKÜLTESİ ÖĞRENCİLERİNİN

KENDİNİ KABUL DÜZEYLERİNİN ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLERE GÖRE

İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

NURCAN GÖKÇAKAN

MAYIS - 1992

TRABZON

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ * SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK PROGRAMI

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FATİH EĞİTİM FAKÜLTESİ ÖĞRENCİLERİNİN
KENDİNİ KABUL DÜZEYLERİNİN ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLERE GÖRE
İNCELENMESİ

Nurcan GÖKÇAKAN

Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde
"Bilim Uzmanı (Rehberlik ve Psikolojik Danışma)"
Ünvanının Verilmesi için Kabul Edilen Tezdir

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih: 28.05.1992

Tezin Sözlü Savunma Tarihi : 10.07.1992

Tez Danışmanı : Doç.Dr.İsmail ÖZÇELİK

Jüri Üyesi : Prof.Dr.Hikmet CELKAN

Jüri Üyesi : Prof.Dr.Hasan ÖZYURT

Enstitü Müdürü : Prof.Dr.Hasan ÖZYURT

MAYIS - 1992

TRABZON

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

BÖLÜM I

KENDİNİ KABUL İLE İLGİLİ AÇIKLAMALAR	1
1.1. Araştırmanın Amacı	7
1.2. Araştırmanın Önemi	8
1.3. Araştırmanın Varsayımı	9
1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları	9
1.5. Araştırmada Kullanılan Terimlerin Tanımları	10

BÖLÜM II

ARAŞTIRMA İLE İLGİLİ LİTERATÜR	13
2.1. Kuramsal Yayınlar	13
2.2. Araştırma Yayınları	18

BÖLÜM III

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ	24
3.1. Araştırmanın Yöntemi	24

3.2. Araştırma Grubu	24
3.3. Araştırmanın Örneklem Grubu	25
3.4. Araştırmada Kullanılan Veri Toplama Aracı	29
3.4.1. Kendini Kabul Envanteri Hakkında Genel Bilgiler	31
3.4.2. Kendini Kabul Envanteri Ölçütleri	31
3.4.3. Kendini Kabul Envanterinin Geçerliği	32
3.4.4. Kendini Kabul Envanterinin Güvenirliği ...	34
3.4.5. Kendini Kabul Envanterinin Cevaplaması ...	35
3.4.6. Kendini Kabul Envanterinin Puanlanması ...	36
3.4.7. Kendini Kabul Envanteri Puanlarının Yorumu	38
3.5. Araştırmada Kullanılan Veri Çözümleme Teknikleri.	39
3.6. Araştırma Takvimi ve Maliyet	40

BÖLÜM IV

ARAŞTIRMANIN BULGULARI VE YORUMLARI	41
---	----

4.1. Öğrencilerin Kendini Kabul Düzeylerinin Belirlenmesi ile ilgili Bulgular	41
4.2. Kız ve Erkek Öğrencilerin Kendini Kabul Düzeyleri Arasındaki Farklılığın İncelenmesi ile ilgili Bulgular	44
4.3. Akademik Başarının Öğrencilerin Kendini Kabul Düzeyleri Üzerine Etkisinin İncelenmesi ile ilgili Bulgular	46
4.4. Kendini Kabul Düzeyi Açısından Bölümler Arasındaki Farklılıkların İncelenmesi ile ilgili Bulgular ..	50

4.5. Kendini Kabul Düzeyi Açısından Anabilim Dalları Arasındaki Farklılıkların İncelenmesi ile İlgili Bulgular	54
4.6. Kendini Kabul Düzeyi Açısından Sınıflar Arasındaki Farklılıkların İncelenmesi ile İlgili Bulgular ..	60
ARAŞTIRMANIN ÖZETİ	62
ARAŞTIRMANIN YARGILARI	64
ARAŞTIRMANIN ÖNERİLERİ	67
SUMMARY	69
YARARLANILAN KAYNAKLAR	71
EK 1 (Kendini Kabul Envanteri)	

TABLolar Listesi

<u>TABLO NO</u>	<u>TABLO ADI</u>	<u>Sayfa No</u>
TABLO I	Öğrencilerin Anabilim Dallarına ve Sınıflara Göre Dağılımları	25
TABLO II	Örneklem Grubunu Oluşturan Öğrencilerin Anabilim Dalları, Sınıfları ve Cinsiyetlerine Göre Dağılımları	29
TABLO III	Öğrencilerin Cinsiyetlerine ve Sayılarına Göre Kendini Kabul Düzeyleri	42
TABLO IV	Kız ve Erkek Öğrencilerin Kendini Kabul Puanlarının Ortalamaları, Standart Kaymaları ve t-Değeri ile Önemlilik Derecesi	45
TABLO V	Çok Başarılı, Başarılı ve Başarısız Öğrencilerin Kendini Kabul Puanlarının Ortalamaları, Standart Kaymaları ve F Değeri ile Önemlilik Derecesi	47
TABLO VI	Çok Başarılı, Başarılı ve Başarısız Öğrencilerin Kendini Kabul Puanlarının Ortalamaları, Standart Kaymaları ve t-Değerleri ile Önemlilik Dereceleri.	48
TABLO VII	Farklı Bölümlerde Okuyan Öğrencilerin Kendini Kabul Puanlarının Ortalamaları, Standart Kaymaları ve F Değeri ile Önemlilik Derecesi	51
TABLO VIII	Farklı Bölümlerde Okuyan Öğrencilerin Kendini Kabul Puanlarının Ortalamaları, Standart Kaymaları ve t-Değerleri ile Önemlilik Dereceleri	52

- TABLO IX** Farklı Anabilim Dallarında Okuyan Öğrencilerin Kendini Kabul Puanlarının Ortalamaları, Standart Kaymaları ve F Değeri ile Önemlilik Derecesi 55
- TABLO X** Farklı Anabilim Dallarında Okuyan Öğrencilerin Kendini Kabul Puanlarının Ortalamaları, Standart Kaymaları ve t-Değerleri ile Önemlilik Dereceleri. 56
- TABLO XI** I., II., III. ve IV. Sınıflarda Okuyan Öğrencilerin Kendini Kabul Puanlarının Ortalamaları, Standart Kaymaları ve F Değeri ile Önemlilik Derecesi 61

BÖLÜM I

KENDİNİ KABUL İLE İLGİLİ AÇIKLAMALAR

İnsanın kendini anlayış, kavrayış biçimi ile kendi duyuş ve düşüncelerinin bir ifadesi olan benlik, bebeklik ve çocukluk yıllarında anne-babanın tutum ve davranışlarıyla, ileriki yıllarda ise başta öğretmen olmak üzere etkileşimde bulunduğu diğer kişilerin etkileriyle oluşmakta ve gelişmektedir (Ersanlı, 1991; s. 37). Diğer bir değişle de bireyin kendisi fiziki ve sosyal çevresi ile etkileşimleri sonucu sahip olduğu kendine ait duygu, değer ve kavramlar sistemi olarak tanımlanan benlik, insanın yaşantılarının bir ürünü olmakla birlikte, oluştuktan sonra geçirilecek yaşantıların niteliğini belirleyen en önemli faktör olarak da rol oynar.

Doğduğunda kendi bedeni ile çevresini birbirinden ayıramayan bebeğin, bedeni ile ilgili gereksinmelerinden kaynaklanan dürtüleri ve bunların giderilmesine ilişkin yaşantıları; kendi bedeninden ve dış çevreden gelen uyarıcıları ben ve ben olmayan olarak ayırabilmesini sağlar (Ersanlı, 1991; s.14).

Çocuk büyüdükçe çevresinden çok çeşitli mesajlar alır. Bu mesajlar doğrultusunda kendisine "ben neyim?", "amacım nedir?", "ne yapabilirim?", "ne doğrudur?", "ne yanlıştır?" gibi sorular sorar. Bu sorulara vereceği cevaplar; onun kim olduğunu, nelere değer verip, nelere vermediğini, amacının ne olduğunu anlamasını sağlar. Böylece çocuk benliğini kazanmaya başlar ve bu benlik doğrultusunda davranışlar geliştirir. Bu sürecin gerçekleşmesinde

kişilerarası ilişkilerin özel bir yeri vardır. Çünkü bireyin psikososyal gelişimi daima sosyal bir ortamda gerçekleşebilir.

Her bireyin ulaştığı benlik yanında bir de ulaşmak istediği benlik vardır. Gerçek benlik kavramı , kişinin kendisi ile ilgili algıları ve başkalarının birey hakkındaki yargılarının tutarlı bir bileşimidir. Kişinin sahip olmayı istediği ve amaçladığı özellikler ise ideal benlik kavramını oluşturur (Ersanlı, 1991; s.10).

Gerçek benlik ve ideal benlik arasındaki bağdaşım genellikle kişisel uyumun ve kendini kabulün bir göstergesi olarak kabul edilir.

Kendini kabul (self-acceptance), pek çok ruh sağlığı uzmanlarınca ve başta insançı-varoluşçular olmak üzere çeşitli psikoloji ekollerince sağlıklı ile sağlıksız , uyumlu ile uyumsuz , normal ile normaldışını tanımlamada önemli bir ölçüt sayılmıştır.

Wolman, kendini kabulü "kişinin değerlilik ve sınırlılıkları olan her bir özelliğini objektif olarak tanıması ve onların her birini kişiliğinin bir parçası sayması biçimindeki sağlıklı bir tutumdur" diye tanımlamaktadır. Kendini kabul , Türk Dil Kurumu Psikoloji Terimleri Sözlüğünde ise " kişinin suçluluk, yetersizlik, beğenme ya da öğünme duygularına kapılmadan kendini bütün olumlu ve olumsuz yönleriyle kabul etmesi " olarak tanımlanmaktadır. Benliğini kabul eden kimse yetersizliklerinin, çelişkilerinin bilincindedir ve bundan dolayı ne iç dünyası itibariyle çaresiz, ne de dış görünümü itibariyle insanlara düşmandır. Bu, benliğe gerçekçi ama sınırlarını belirlemiş bir iyimserlikle bakıştır (Aktaran: Kılıçcı, 1989; s.65).

Coopersmith'e göre (1967, s.235), kendini kabul kavramı, kendine saygı (Self-esteem) ve kendine güven (Self-confidence) gibi diğer iki kavramla birlikte kişinin kendi benliğine karşı geliştirdiği olumlu bir tutumu ifade etmektedir. Ama kendini kabulde diğer ikisine kıyasla daha kapsamlı, daha olgun ve hatta çok daha iddiasız bir benlik algısı söz konusudur.Çünkü kendine saygıda kişinin kendini beğenmesi ve önemsemesi, kendine güvende kişinin kendini güçlü ve yeterli bulması gibi olumlu ama tek yönlü tutumlar ön planda iken kendini kabulde kişinin güçlü ve güçsüz yanlarını tanıması ve onların bir bileşimini yapması önemlidir. Bir başka deyimle kendini kabul ile kişinin kendi içindeki tutarsızlıklarını ve sınırlılıklarını gözden uzak tutmadan güçlü ve değerli yönlerini keşfetmesi ve bunlarla çeşitli yaşam sorunlarını kendine özgü bir biçimde çözebilmeye yönelik olan daha gerçekçi bir özsaygı ve daha gerçekçi bir özgüven birlikte ifade edilmektedir. Böylece kendine saygı ile kendine güven, kendini kabulün çok önemli boyutları olmaktadır. Ama bunlar kendini kabul için gerekli fakat, kendi başlarına yeterli olmayan şartlardır. Buna karşın kendine saygı, kendini kabulden daha fazla ilgi görmüş bir kavram olup, üzerinde daha fazla araştırma yapılmış bulunmaktadır.

Kişilerarası ilişkilerinde kişinin hem başkalarını kabul etmesi, hem de başkalarınca kabul edilmesi ancak kendini kabul etmesi ve kendine saygı duyması ile mümkündür. Kendini kabul eden ve saygı duyan kişi, kendini gerçekleştirmekte olan bir kişidir.

Kendini gerçekleştirme (Self-actualizing), bireyi bir bütün olarak ele alan ve özellikle normal bireyin gelişimini inceleyen Hümanistik Psikoloji akımının geliştirdiği bir kavramdır.Maslow'a göre kendini gerçekleştirmiş kişi;gerçekci algılamalara sahip, kendini ve başkalarını olduğu gibi kabul eden, spontan (içten

geldiği gibi) davranabilen, sorumluluk sahibi olan, bağımsız kararlar alabilen, yaşantısından zevk alan, demokratik bir kişilik yapısına sahip, empati ile yaklaşabilen ve yaratıcı bir kişidir (Lindsey, 1973; s.247). Kendini gerçekleştirmiş insanın özellikleri değerlendirildiğinde kendini kabulün temel özellik niteliğinde olduğu görülmektedir. Kendini kabul eden kişinin yukarıda belirtilen diğer özelliklere sahip olabilme açısından önemli bir aşamayı geçmiş olduğu söylenebilir. Çünkü kendini kabul eden kişi kim olduğunu gerçekçi bir gözle algıladığı gibi, kim olabileceği hakkında daha tutal bir görüşe sahiptir. Kendisi ve başkaları hakkında iyi düşünceleri olup, insan değerlerine saygı duyar, onları benimser ve geliştirir.

Kendini gerçekleştirme birey için kuşkusuz yaşam boyu devam eden bir süreçtir. Ancak özellikle kişinin ergenlik ve yetişkinliğe ilk adım attığı dönemlerde, kendini gerçekçi bir gözle algılaması; tüm yetenek ve gizil güçlerini kendi kapasitesi içinde sonuna kadar kullanabilmesinde kendine uygun seçimleri yaparak gerçekçi kararlar alabilmesinde ve çevresine dengeli uyum yapabilmesinde daha fazla önemli olmaktadır.

Eğitimin nihai amacı, kendini kabul eden, yaşantıya açık, sorumluluk alabilen, neyin doğru olduğuna bağımsız karar verebilen, yaşamın değişik boyutlarını görebilmeyi sağlayacak derin duygulara sahip, empatik davranabilen yaratıcı kişiler yani kendini gerçekleştirmiş kişiler yetiştirmektir.

Kendini gerçekleştirme her ne kadar insan doğasının kendi kendini yaratıcı bir gücü olsa da bunun istenilen ölçüde olması ancak eğitimle mümkündür. Amacı kendini gerçekleştirmeye yönelik insan yetiştirmek olan çağdaş ve insancıl eğitim, sadece

öğrencinin zihinsel gelişiminin sağlanmasıyla değil, aynı zamanda öğrencinin bedensel ve psiko-sosyal gelişiminin sağlanmasıyla da ilgilenerek öğrencinin bedensel, zihinsel, psikolojik ve sosyal yönleriyle bir bütün olarak ele alınıp, geliştirilmesi ve yetiştirilmesi üzerine odaklaşır (Patterson, 1973; s.11). İnsancıl eğitimde bu görevi yürütecek olan öğretmene çok büyük görevler düşmektedir.

Geleneksel eğitimde öğretmenin görevi, belli bir gelişim düzeyinde (yaşta) olduğu varsayılan bir gurup öğrenciye, sınıf bütünlüğünü içine alan bir disiplin içinde, belli bir konu alanıyla ilgili bilgi, beceri ve tutumu kazandırmadır. Öğretmenin tüm dikkati, konu yöntem ve sınıf disiplini üzerinde toplanmaktadır. Çünkü iyi öğretmen için geleneksel ölçütler, bu üç yönde beceri sahibi olma üzerinde yoğunlaşmıştır. Kuşkusuz bir öğretmenin konusunun yapısal dokusunu ve yöntemini bilmesi, sınıfta uyulması gerekli kuralları koyması asla küçümsenemez. Ama ne varki bunların bireyin gelişimini yavaşlatma veya durdurma pahasına öğrencinin kişiliğinin üstünde önem kazanmış olması ürkütücü bir durumdur.

Sınıfta öğretmenin ancak bu nitelikleriyle öğrencilerin her birinin fizyolojik, psikolojik sosyal ve zihinsel yönden gelişmelerini kolaylaştırıcı olabilmesi ve eğitimde bütünlüğü öngören esas amaca duyarlı bir kişiliğe sahip olabilmesi önemlidir. Bu da bir öğretmenin mesleğiyle ilgili bilgi ve becerileri kazanması yanında onun, bir insan olarak gelişip olgunlaşması ve insanlarla olan ilişkilerinde daha duyarlı olmasını gerektirir. Bir öğretmenin bir insan olarak gelişip olgunlaşmasına ve başkalarının gelişimini kolaylaştırıcı kişilik özelliklerine sahip olmasına, öğretmen yetiştiren ve öğretmeni değerlendiren kurumlara gereken önemin verildiği söylenemez (Kılıçcı, 1987; s.3). Öğretmenin kişiliğinin

başkalarının gelişimine elverişli nitelikler kazanması, eğitimin temel sorunlarından biri olmak zorundadır. İnsana yardım etmekle görevli herkes (din adamı, terapist) gibi öğretmen de bir insan olarak önce bütün tutarlı, tutarsız yanlarıyla kendini tanıyıp kabul etmeli ve bunun yanında insan ilişkilerinde beceri geliştirmiş olmalıdır. Böyle bir öğretmen mesleki yeterliğini sadece konusunu iyi bilme, yöntemini iyi kullanma, kusursuz bir disiplin sağlama üzerinde sınırlamaz (Kılıçcı, 1989; s.137).

İnsancıl eğitimi yürütecek olan öğretmenin kendini gerçekleştirmiş kişilerin özelliklerine sahip olma, kendini kabul etme ve kendine saygı duyma gibi özellikler açısından optimal bir düzeyde bulunması, onun kendini gerçekleştirme yolunda öğrenciler yetiştirmesi için temel şarttır.

Bu özelliklere sahip öğretmenler, ancak geleceğin öğretmen adaylarını yetiştiren okullarda okuyan öğrencilerin eğitimlerine gereken önemin verilmesi ile yetiştirilebilir. Ülkemizde Eğitim Fakülteleri ve Eğitim Yüksek Okulları ilk ve ortaöğretime öğretmen yetiştiren kurumlardır. Bu okullarda okumakta olan öğrencilerin kendini kabul etmiş, kendine güvenli, kendine saygılı ve kendini gerçekleştirmiş kişiler olarak yetiştirilmeleri eğitim açısından son derece önemlidir. Bu nedenle bu okullarda verilen öğretimde, öğretmenlik bilgisinin verilmesi kadar insancıl eğitim anlayışına uygun öğretmen yetiştirmek de gerekli olmaktadır. Bunun gerçekleştirilmesi için, öğretmen yetiştiren okullarda öğretmen adaylarının kendini gerçekleştirme ve onun en temel koşulu olan kendini kabul düzeylerinin belirlenmesi yararlı olacaktır. Bu belirlemelerde elde edilen sonuçlar verilen eğitimin ve kişilik hizmetlerinin etkinliğini değerlendirmede, programlamada ve geliştirmede büyük yararlar sağlayabilir.

Karadeniz Teknik Üniversitesi Fatih Eğitim Fakültesi de çeşitli bölümleri ile ortaöğretime öğretmen yetiştiren bir yükseköğretim okuludur. Bu fakülteden yetişecek öğretmenlerin de çağdaş eğitim verebilmeleri için belirli özelliklere sahip olmaları gerekmektedir.

Bu araştırma; Fatih Eğitim Fakültesi Fen Bilimleri Eğitimi, Sosyal Bilimler Eğitimi, Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi ve Eğitim Bilimleri bölümlerinde okuyan tüm öğrencilerin kendini kabul düzeylerinin belirlenmesi amacıyla düzenlenmiştir.

1.1. ARAŞTIRMANIN AMACI

Araştırmanın ana amacı, Karadeniz Teknik Üniversitesi; Fatih Eğitim Fakültesi'nde okuyan öğrencilerin kendini kabul düzeylerinin belirlenmesidir. Bu ana amaç kapsamında; cinsiyet, başarı düzeyi, bölüm ve anabilim dalı farklılıkları gibi değişkenlerin kendini kabul düzeyi üzerindeki etkilerinin araştırılması için alt amaçlar ele alınmıştır. Araştırmanın alt amaçları inceleme sırasına göre;

1. Öğrencilerin kendini kabul düzeylerinin;
2. Kız ve erkek öğrencilerin kendini kabul düzeyleri arasındaki farklılıkların;
3. Akademik başarının öğrencilerin kendini kabul düzeyleri üzerine etkisinin;
4. Kendini kabul düzeyi açısından bölümler arasındaki farklılıkların;
5. Kendini kabul düzeyi açısından anabilim dalları arasındaki farklılıkların;

6. Kendini kabul düzeyi açısından sınıflar (I., II., III., IV. sınıflar) arasındaki farklılıkların;

7. Kendini kabul düzeyi açısından okunulan sınıf ve cinsiyet faktörlerine göre farklılıkların;

incelenmesi ve belirlenmesi şeklinde sıralandırılmışlardır.

1.2. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Kendini kabul, bilindiği gibi kendini gerçekleştirmiş insanın en önemli özelliklerinden biridir. Çünkü, kendini olduğu gibi kabul edebilen ve bu şekilde kendine saygı duyan bir kişi, diğerlerini de olduğu gibi kabul edebilir ve onlara da saygı duyar. Böyle bir kişi, diğerlerine empatik anlayış ile yaklaşma becerisine de sahip olur ve olgun, yakın kişilerarası ilişkiler geliştirebilir. Bu özelliğin geliştirilebilmesinde kuşkusuz ki eğitimin de büyük bir rolü bulunmaktadır. En temel aşamasından başlayarak üniversitenin sonuna kadar her düzeyde verilen eğitimde, öğrencinin sadece zihinsel gelişiminin değil, onun yanında psiko-sosyal gelişiminin de sağlanması öğretmene ve rehberlik personeline önemli sorumluluklar yüklemektedir.

Eğitim Fakülteleri öğretmen yetiştiren kurumlardır. Kendini kabul kavramı, bu okullarda okumakta olan yarının öğretmenleri için çok daha fazla önem kazanmaktadır. Kendini kabul eden, kendine saygı duyan, kendini gerçekleştirme yolunda ilerleyen öğretmenlerin; hem konularında bilgili, hem de bu özelliklere sahip öğrenciler yetiştireceği bir gerçektir.

Eğitim Fakültelerinde okuyan öğrencilerin kendini kabul düzeyleri ülkemizde yeterince araştırılmamış bir konudur. Bu öneminden dolayı bu araştırma, Fatih Eğitim Fakültesi'nde okuyan öğrencilerin kendini kabul düzeylerinin belirlenmesi için planlanmıştır.

Bu araştırmanın; öncelikle fakültedeki öğrencilerin kendini kabul açısından genel durumlarının belirlenmesi açısından, düşük kendini kabul düzeyi olan öğrenciler var ise, bunlara gerekli psikolojik danışmanlık hizmetlerinin verilmesi açısından, öğretimde bu konuya yeterli ağırlığın verilmesinin planlanması açısından ve ülkemizdeki tüm eğitim fakültelerinde yapılacak benzeri araştırmalara temel olması ve karşılaştırmalar yapılabilecek bulgular sağlaması açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

1.3. ARAşTIRMANIN VARSAYIMI

Bu araştırmanın temel varsayımı, envanterin uygulandığı öğrencilerin maddeleri dürüst, objektif ve kendi durumlarını tam olarak yansıtacak şekilde cevaplamış olduklarıdır.

1.4. ARAşTIRMANIN SINIRLILIKLARI

Bu araştırma Karadeniz Teknik Üniversitesi Fatih Eğitim Fakültesi ğrencileri ile sınırlıdır. Örneklem gurubu seçilirken dört sınıfı da (I.,II.,III.,IV.) olan bölümler araştırma kapsamına dahil edilmişlerdir. Bu nedenle; araştırmanın yapıldığı sırada

üçüncü ve dördüncü sınıfı bulunmayan Beden Eğitimi ve Spor Bölümü, Müzik Eğitimi Bölümü, Trabzon Eğitim Yüksekokulu, ile ikinci üçüncü ve dördüncü sınıfları bulunmayan Resim-İş Eğitimi Bölümü öğrencileri araştırma kapsamına alınmamışlardır. Bunun nedeni, bu bölümlerin okunulan sınıf düzeyi değişkeninin kendini kabul üzerindeki etkisinin araştırılacağı amaca uygun olmamalarıdır. Ayrıca fakülteye bağlı olan ancak, Giresun ilinde eğitim veren Giresun Eğitim Yüksekokulu da araştırma kapsamına dahil edilmemişlerdir.

Bu araştırma, Fatih Eğitim Fakültesi'nin; Matematik, Fizik, Kimya ve Biyoloji Öğretmenliği Programına giren Fen Bilimleri Eğitimi Bölümü, Tarih ve Coğrafya Öğretmenliği Programlarını içeren Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü ile Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Programını içeren Eğitim Bilimleri Eğitimi Bölümü olmak üzere dört bölümün her sınıflarında okuyan öğrenciler ile sınırlandırılmıştır. Bu dört bölümdeki toplam öğrenci sayısı 1449'dur. Bu araştırma, 1449 öğrenciden tabakalı tesadüfi örnekleme metoduna göre seçilen 250 kişilik örneklem grubu ile sınırlıdır.

Bu araştırmanın bulguları ancak yukarıda açıklanmış olan bölümlerin öğrencilerine genellenebilir.

1.5. ARAŞTIRMADA KULLANILAN TERİMLERİN TANIMLARI

Kendini Gerçekleştirme: Bireyi bir bütün olarak ele alan ve özellikle normal bireyin gelişimini inceleyen bir kavram olup, kişinin tüm yetenek ve gizil güçlerini kendi kapasitesi içinde sonuna kadar kullanmasını ifade eder (Kepçeoğlu, 1986; s.11).

Kendini gerçekleştirme bir süreç olarak, insanın kapasite, gizilgüç ve yeteneklerinin çevrenin sınırsız olanakları içinde gelişme ve zenginleşme eğilimi göstermesidir (Kılıçcı, 1989; s.18).

Kendini Kabul: Kişinin değerlilik ve sınırlılıkları olan her bir özelliğini gerçekçi bir gözle tanınması ve bunları kişiliğinin bir parçası sayması biçimindeki sağlıklı tutumdur (Kılıçcı, 1989; s.65).

Kendini kabul, kendine güven ve kendine saygı gibi olumlu benlik tutumlarını içine alan daha geniş ve örgütlenmiş bir benlik tutumdur (Kılıçcı, 1989; s.99).

Kendine Saygı: Kişinin kendini değerlendirmesi sonunda ulaştığı benlik kavramını onaylamasından doğan beğeni durumudur (Yörükoğlu, 1988; s.93).

Empatik Anlayış: Karşıdaki kişinin duygularını ve yaşantılarını duyarlı ve doğru bir şekilde oldukları gibi anlayabilmek için kişinin kendini onun yerine koyarak ve dünyasına girerek onu anlamasıdır (Corey, 1982; s.88).

Eğitim: Bireyin davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla kasıtlı olarak istendik değişme meydana getirme sürecidir (Ertürk, 1972; s.12).

Çağdaş Eğitim: Bireyin zihinsel, bedensel, sosyal ve duygusal yönden bir bütün olarak gelişimini hedefleyen eğitimidir (Kılıçcı, 1989; s.16).

Öğretim: Öğrenmenin belli bir amaç doğrultusunda başlatılması, yönlendirilmesi, kolaylaştırılması ve gerçekleştirilmesi sürecidir (Demirel-Ün, 1987; s.127).

Yükseköğretim: Milli Eğitim sistemi içinde ortaöğretime dayalı, en az dört yarıyılı kapsayan her kademedeki eğitim-öğretimin tümüdür. Yükseköğretim kurumları: Üniversiteler, Fakülteler, Enstitüler, Yüksekokullardır (Demirel-Ün, 1987; s.190).

Ortaöğretim: 14-18 yaş grubundaki öğrencilerin kimini teknik ve meslek alanlarına ya da hayata yetiştirmek; ayrıca yükseköğretime hazırlamak için planlanan eğitim derecesidir. Ortaokullar son düzenlemede ortaöğretimde değil de ilköğretimde yer almaktadır, böylece ilköğretim sekiz yıllık bir süreyi kapsamaktadır (Demirel-Ün, 1987; s.124).

Örneklem Grubu: Herhangi bir evrenden belli yöntemlerle, yansız olarak, evreni temsil edecek biçimde seçilen nesne, birey ve olaylar grubuna denir (Demirel-Ün, 1987; s.132).

BÖLÜM II

ARAŞTIRMA İLE İLGİLİ LİTERATÜR

Bu bölümde araştırmaya konu olan kendini kabul kavramına ilişkin bazı kuramsal ve araştırma yayınlarına yer verilmiştir.

Kendini kabul, sahip olduğu özelliklerinden dolayı çok yönlü ve diğer kavramlarla yakından ilişkili bir kavramdır. Bu nedenden dolayı, kendini kabulü çeşitli yazarlar çok boyutlu olarak ele almışlar, kitaplarında ve araştırmalarında sadece kendini kabul üzerine odaklaşmak yerine, kendini kabulün içerdiği benlik, kendine saygı, kendine güven, başkalarını kabul gibi alt kavramlar ile kendini kabulün ruh sağlığı, uyum ve başarı düzeylerine etkileri gibi konulara da eğilmişlerdir.

2.1. KURAMSAL YAYINLAR

18-25 yaşları arası yükseköğrenim yıllarına rastlamaktadır. Bu döneme gelişim psikologları değişik adlar vermektedirler. Bu dönemi bazıları "geçikmiş ergenlik" bazıları ise "genç yetişkinlik" olarak tanımlamaktadırlar. Keniston, bu döneme "gençlik" adını vermekte ve bu yaş gençliğini ne çok uyumlu bir grup, ne de çok bunalımlı bir grup olarak görmekte, ancak ergenlikten yetişkinliğe "geçiş" döneminde bulunan genç bir insan kesimi olarak kabul

etmektedirler (Aktaran: Kılıççı, 1989; s.67). Günümüzün genci, bir yetişkin olabilme yolunda yetişkinlikte sahip olacağı her bir rol için sınırları genişlemiş ve ilişkileri karmaşıklaşmış bir dünya içinde kendi yolunu bulmaya çalışırken eskiye kıyasla daha fazla zorlanır hale gelmiştir. Birey belli bir iş sahibi olduğunda ve bir aile kurduğunda yetişkin statüsüne erişmiş bulunmaktadır (Kılıççı, 1989; s.67).

Farnsworth, yükseköğrenime gelmiş bir gencin çağına ilişkin gelişim görevleri karşısında kimlik duygusuna yeni boyutlar katabileceğini söylemekte ve bu gelişim görevlerinin şunlar olduğunu belirtmektedir (Aktaran: Kılıççı, 1989; s.68).

1. Aileden bağımsız olma duygusunun yerleşmesi.
2. Kendini ve duygusal çelişkilerini kabul edebilmeyi öğrenmesi.
3. Otorite ile ilgili ilişkileri düzenleyebilmesi.
4. Cinsellikle ilgili psikolojik olgunlaşmaya ulaşması.
5. Olgun standartlar ve değerler kazanması.

Bu geçiş dönemi bireyde kimlik duygusunun kararlılık bulduğu bir dönemdir. Genç, kendi benliğini artık gerçekler doğrultusunda kabul eder ve bu kabulün en yakın çevresinde bulunan kişilerden başlayıp tüm insanlığa genişleyen dostluk ve sevgi bağları ile bütünleştirir. Bu nedenle bu dönem kendini tanıma ve kendini kabul açısından önemli bir dönemdir.

Brammer ve Shostrom (1960, s.158), kendini kabulü, ikiz fikirlerin varlığı için en iyi örneklerden biri olarak göstermişlerdir. Yazarlar; kişinin başkalarını kabulünün onun kendi benliğini kabul düzeyine dayalı olduğunu ancak, kişinin kendini kabulünün de onun başkaları tarafından kabul düzeyine dayalı olduğunu

belirtmişlerdir. Kendini kabul ile başkalarını kabul arasında olumlu bir ilişki bulunmaktadır.

Phillips (1951, s.79-81), kendini kabul eden öğrencilerin kendilerini kabulde sorunları olan öğrencilere kıyasla başkalarını daha çok kabul ettiklerini ve bu ilişkinin $r=0.74$ düzeyinde olduğunu gösteren araştırma bulgularından bahsetmektedir.

Patterson (1973, s.76), kişinin olumlu bir benlik tasarımı geliştirebilmesi ve kendini kabul edebilmesi için, onun başkaları tarafından kabul edilmesi ve bazı işlerde başarılı olması gerektiği görüşündedir.

Birey kendini, benlik kavramına tutarlı olarak davrandığını algıladığında yeterlilik, güven ve değerli olma duygularını yaşar. Tanımadığı normalden farklı olarak davrandığını algılıyorsa tehdit, yetersizlik, güvensizlik ve değersizlik duygularını yaşar (Akkoyun-Ersever, 1989; s.676).

Patterson (1974, s.128) ve Rogers'a (1990 b, s.72-77) göre, benlik kavramı ve kendini kabulü ile ilgili sorunları olan kişiler için psikolojik danışmada kendini keşfetme süreci, kendinin farkında olmayı ve kendini anlamayı sağlar. Kendini anlama, kişinin sadece kendinde oluşan bir durumu değil, onun diğerleri üzerindeki etkisini de içeren bir durumu kapsar. Diğer bir değişle onun kişilerarası ilişkilerini de olumlu yönde etkiler. Kişi artık kendini en azından belli bir düzeyde diğerlerinin onu gördüğü gibi görmeye başlar. Kişinin farkında oluşu arttıkça, onun benlik kavramı da daha açık hale gelir. Benlik kavramındaki bu değişim; kişinin kendini daha fazla kabul etmesine, kendine daha güvenli olmasına ve kendini daha rahatça yönlendirmesine yol açar. Kişi

diğerlerinden de daha fazla kabul görmeye ve daha olumlu kişiler-
arası ilişkiler geliştirmeye başlar. Böylece, kendini daha fazla
gerçekleştirmiş ve tam fonksiyonlu bir insan olmayı başarır.

Combs ve Snygg ise uyumlu ve sağlıklı kimselerin kendileri ve
yaşadıkları çevre hakkında olumlu duygulara sahip oldukları, bu
nedenle de kendilerinin beğenildiği, istenildiği ve kabul edildiği
düşüncesi içinde oldukları ve yaşadıkları dünyanın problemleriyle
baş başa çıkabilecek güce sahip oldukları inancıyla davrandıklarını
ifade etmektedir (Aktaran: Kılıççı, 1989; s.66).

Sullivan'a göre ise benlik sistemi gelişip bağımsızlık kazan-
dıka kişi kendi davranışlarını tarafsızca değerlendirebilir ve
varsa çelişkileri görebilir (Aktaran: Geçtan, 1974; s.45).

Horney, bireyin kendi kendine kararlar verip ve verdiği ka-
rarların sorumluluğunu üstlenebildiğinde gerçek benliğe sahip ol-
duğunu ve kendini kabul ettiğini belirtmiştir (Aktaran: Cooley,
1968; s.401).

Benlik saygısı ile akademik başarı arasındaki ilişki ile
ilgili kuramsal düzeydeki ilk açıklamalar William James tarafından
yapılmıştır. James, 1890 da yazdığı "Psikolojinin Prensipleri" ad-
lı yapıtında benliğin bilinçliliğine iki bölüm ayırmış, benliğe
saygı veya kendine saygı olarak dilimize çevrilen "Self-esteem"
kavramını "değer verilen konudaki başarının umut düzeyine oranı"
olarak tanımlamıştır. Bu tanımda benliğe karşı geliştirilen olumlu
tutumun başarıyla olan ilişkisi ifade edilmektedir (Aktaran : Kılıç-
çı, 1989; s.29).

Bireyin kendine olan güven ve güvensizliğinin altında başarı ve başarısızlığı ile bu konuda çevreden aldığı geri bildirimler yatmaktadır. Başarı, bireyin kendini algılamasını, kendini kabul düzeyini etkilemektedir. Başarılı olanların o ortamda kabul gördüğü, örnek olarak gösterildiği, ailenin daha çok hoşgörüsünü kazanması gibi durumlar, bireyin benliğinin gelişimini olumlu yönde etkilerken, aksi bir durum, yetersiz bir benlik gelişimine neden olabilir. Arseven, Can, Kılıççı, akademik başarısı düşük olanların kendilerini kabul düzeylerinin de düşük olduklarına işaret etmektedirler (Aktaran: Ersanlı, 1991; s.35).

Lecky (1951, s.245-255), başarı ile benlik tasarımının aynı yönde ilişkili olduğunu, başarısız öğrencinin kendinden başarı beklemediği için başarısız olduğu tezini savunmuştur.

Kaczowski ve Patterson (1975, s.61) ise, başarısızlığın ve ileride başarısız olma kaygısının benliğe saygıyı zayıflatacağını vurgularken, çözüm yolu olarak da başarısızlık karşısında benliğe saygıyı restore edici ve başarısızlığa bakış açısını değiştirici olması bakımından grup danışmalarının yapılmasını önerirler.

Rogers(1990 a, s.66), uyum bozukluğu olan kimselere rahat ve kabul edici bir ortam sağlandığında onların daha sağlıklı davranış kalıpları geliştirdikleri ve terapi ilkeleri olarak ileri sürdüğü empatik anlayış, saygı ve saydamlığın bireyin kendi duygu ve dürtülerini daha kolay kabul etmesine, kendine güvenmesine ve kendine dayanmasına yardımcı olduğu kadar, onda gelişmeye devam etme isteği yarattığını da ifade etmektedir.

2.2. ARAŞTIRMA YAYINLARI

Literatürde kendini kabul ile araştırma yayınlarına bakıldığında, kuramsal yayınlarda da geçerli olan aynı durum ile karşılaşılmaktadır. Bu durum, direkt olarak kendini kabul üzerine yapılmış araştırmaların yanı sıra, daha çok sayıda araştırmanın kendine saygı ve bunu etkileyen faktörler ile kendini gerçekleştirme ve uyum konusunda yapılmış olduğudur. Bilindiği üzere kendine saygı, kendini kabulün içinde olan bir kavramdır. Kendini gerçekleştirme ile uyum ise, kendini kabul ve kendine saygıyı içeren daha geniş kavramlardır.

Kılıççı (1981, s.59-111), kendini kabulü etkileyen bazı değişkenlerle ilgili olarak 480 üniversite öğrencisi üzerinde yaptığı bir araştırmada, ailenin tutumunu da incelemiş bulunmaktadır. Bu araştırmada, aile tutumları; demokratik, ilgisiz, otoriter ve tutarsız olarak ele alınmıştır. Ailesini ilgisiz olarak tanımlayan 8 öğrenci, otoriter olarak tanımlayan 62, tutarsız bulan 63 öğrenci olmasına karşın, aile tutumunu demokratik bulan 323 öğrenci olmuştur. Demokratik grubun kendini kabul puanları ortalaması, diğer üç gruptaki ortalamadan anlamlı sayılabilecek yükseklikte bulunmuştur.

Kuzgun (1973, s.58-70), bireyin kendini gerçekleştirmesini sağlamada en etkin ana-baba tutumunun hangisi olduğunu incelediği araştırmasında, 381 üniversite öğrencisine Shostrom'un Kişisel Yönelim Envanterini ve Ana-baba Tutum Ölçeğini uygulamıştır. Sonuçta demokratik ana-baba tutumunda yetiştirilmiş olan öğrencilerin, otoriter tutumlar içinde yetişen öğrencilerden envanterin tüm

alt ölçeklerinde daha yüksek puanlar aldıklarını bulmuştur. Bu envanterin 14 alt ölçeği içinden önemlilerinden ikisi ise, kendini kabul ve kendine saygı alt ölçekleridir.

Kılıççı (1985, s.15-27), Hacettepe Üniversitesi Beytepe Kampüsünde 480 öğrenci üzerinde ve kendini kabul konusunda yaptığı bir çalışmada, okuduğu bölüme istemeden giren öğrencilerin, bölümüne isteyerek girenlere; küçük şehirden ya da kırsal kesimden gelen öğrencilerin büyük şehirden gelenlere; yabancı dil bilmeyen öğrencilerin yabancı dil bilenlere; başarısız öğrencilerin başarılı öğrencilere kıyasla kendini kabulde daha sorunlu olduklarını gözlemlemiştir.

Ersanlı (1991, s.33), lise öğrencileri üzerinde yaptığı bir araştırmasında; ekonomik düzeyi düşük olan ailelerden gelen öğrencilerin benlik tasarımı düzeyini, ekonomik düzeyi orta ve yüksek olan ailelerden gelenlerden çok daha düşük bulmuştur. Yani, ekonomik durumla benlik tasarımı arasında aynı yönde bir ilişkinin bulunduğu anlaşılmıştır. Ailenin gelir düzeyinin yükselmesi, çocuğun ilgi ve gereksinimlerinin karşılanmasında etkili bir etmen olarak ortaya çıkmıştır.

Legg (1981, s.47-64), araştırmasını ilk ve orta okuldan seçilen 134 öğrenci üzerinde yapmıştır. Çalışmasının amacı, çocuk ve ergenlerin kendini kabul, benlik kavramı ve denetim odağı değişkenleri arasındaki ilişkiyi belirlemektir. Araştırma sonunda; kendini kabul ve iç denetim odağı sonuçları arasında, benlik kavramı ve iç denetim odağı sonuçları arasında, ve iç denetim odağı sonuçları ile sınıf kademeleri arasında pozitif bir korelasyon bulunmuştur. Sınıf kademeleri ile kendini kabul ve benlik kavramı arasında bir ilişki bulunamamıştır.

Pintrich (1982, s.127-132), sınıf öğretmeninin öğrencilerin kendini kabulüne olan etkisini incelemek amacıyla bir laboratuvar araştırması yapmıştır. Ayrıca sınıf seviyesi, sosyo-ekonomik düzey ve cinsiyetin de kendini kabul üzerindeki etkisini incelemiştir. 85 deneğe Likert tipi ölçek uygulamış ve kendini kabul, bu ölçeğin maddelerine verilen cevaplara göre belirlenmiştir. Sonuçta, öğretmenin yüksek düzeyde övmesi ve alt düzeyde eleştirmesinin öğrencilerin kendilerini kabulünü arttırdığı görülmüştür.

Stanley Coopersmith, araştırmasında çocukların yüksek ya da düşük benlik saygıları geliştirmelerine neden olan ebeveyn özelliklerini tanımlamaya çalışmıştır (Aktaran: Derlega ve Janda,1981; s.69). Bulgularını şu şekilde belirtmiştir.

A. Yüksek benlik saygısına sahip çocukların ebeveynlerinin özellikleri:

1. Duygusal olarak stabil (durgun) dirlere. Çok belirgin psikolojik rahatsızlıkları yoktur ve duygusal durumlarındaki değişiklikler çok azdır.

2. Yüksek benlik saygısına sahiptirler.

3. Çocukları ile yakın sosyal ilişkileri vardır.

4. Çocuklarının bağımsızlıklarını teşvik ederler.

5. Çocuklarının uygun düzeyde kişisel özgürlüğe sahip olmalarına izin verirler.

6. Çocuklarına örnek davranışlar gösterirken yeterli ılımlı ve duyguyu verirler.

7. Problemleri ortaya çıktığında tartışırlar.

B. Düşük benlik saygısına sahip çocukların ebeveynlerinin özellikleri:

1. Çocukları için davranış açısından uygun bir rehberlik sağlayamazlar.

2. Çocuklarına genellikle sert ve saygı göstermeyen bir tarzda davranırlar.

3. Cezalandırmanın tipik bir şekli olarak, sevgiyi geri çekmeyi kullanırlar.

4. Bu şekilde davrandığın için senden hoşlanmıyorum cümlesini, bu şekilde davrandığın zaman yaptığın davranıştan hoşlanmıyorum, cümlesinden daha sık kullanırlar.

5. Düşük benlik saygısına sahiptirler.

6. Güçlü bir aile bağı oluşturmak için gerekli olan güvene sahip değildirler.

7. Çocuklarını kontrol etmek ve sorunları çözümlmek için genellikle sert ve zora dayanan davranışlarda bulunurlar.

Benlik saygısı yüksek olan çocukların yaratıcı oldukları, kendine güvendikleri, araştırmacı ve atılgan oldukları ve başkalarına ters düşme pahasına da olsa, fikirlerini ifade ettiklerini, sosyal yönden uyumlu oldukları görülmüştür. Benlik saygısı düşük çocukların ise çekingen, mahcup, desteksiz kaldıklarında güçsüz, kaygılarını yenmede başarısız grup içinde dinleyici, dış dünya ile ıgısız ve sosyal kabulü az oldukları gözlenmiştir.

Çetin, araştırmasında 205 liseli gençde, yüksek orta ve düşük benlik saygısının bir çok değişkenle ilişkisini incelemiş ve aşğıdaki bulguları elde etmiştir (Aktaran: Yörükoğlu, 1988; s.97).

Benlik kavramının değişkenliği ile benlik saygısı arasında yakın bir ilişki vardır. Benlik saygısı yüksek çıkan gençlerin benlik kavramları en az değişkenlik göstermektedir. İnsanlara güvenme ile benlik saygısı arasında da sıkı bir ilişki bulunmuştur. Benlik saygısı yükseldikçe insanlara güven de artmaktadır. Gençlerdeki depresyon bulguları ile benlik saygısı da sıkı ilişki

göstermektedir. Depresyon belirtisi olmayan gençlerin çoğunun benlik saygıları yüksektir. Depresyon belirtileri arttıkça benlik saygısında düşme gözlenmektedir. Ayrıca gençlerde yalnızlık, içe dönüklük ve hayalcilik eğilimi arttıkça benlik saygısı da o oranda düşmektedir.

Purkey (1970, s.89), yeteneği ölçüsünde başarı göstermeyen erkek öğrencilerin başarılı erkek arkadaşlarına kıyasla daha olumsuz bir benlik tasarımına sahip oldukları, bu öğrencilerin hem kendini, hem de başkalarını kabul yönünden daha sorunlu oldukları sonucuna varmıştır.

Çeşitli araştırmacılar çalışmalarında erkekler için beğeni aramanın atletik faaliyetler ve erkeklere özgü aktiviteler üzerinde yoğunlaştığını ama yaş ilerledikçe erkeklerde de akademik başarı ve kendine saygı ilişkisinin arttığını ifade etmişlerdir (Kılıççı, 1981; s.30).

Benlik kavramı ve başarı konusunda yapılan araştırmalar daha çok benlik saygısı ve akademik başarı üzerinde yoğunlaşmış bulunmaktadır.

Bireyin, kendine olan güven ve güvensizliğinin altında başarı ve başarısızlığı ile bu konuda çevreden aldığı geri bildirimler yatmaktadır. Başarı, bireyin kendini algılamasını, kendini kabul düzeyini etkilemektedir. Başarılı olanların o ortamda kabul görmesi, örnek olarak gösterilmesi, ailenin daha çok hoşgörüsünü kazanması gibi durumlar, bireyin benliğinin gelişimini olumlu yönde etkilerken, aksi durum, yetersiz bir benlik gelişimine neden olabilir.

Coopersmith, benliğe saygı ve başarı arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Benliğe saygı ile okul test programlarından elde edilen başarı puanları arasındaki ilişkiyi kısmi korelasyonla hesaplamış ve bu iki değişken arasında anlamlı ve olumlu bir ilişki bulunmuştur (Aktaran: Kılıççı, 1989; s.29).

Mc Candless (1967, s.376), araştırmasında not ortalamasıyla benliğe saygı puanlarının ilişkisinin kızlar lehine daha yüksek olduğunu bulmuştur. Ancak, bazı çalışmalarda not ortalaması esas alındığında böyle bir farkın olmadığı da bulunmuştur (Bookover, Thomas, Patterson, 1964; s.271-278).

Crandall, araştırmalarında benliğe saygısı yüksek olanların düşük olanlara kıyasla, daha düşük kaygı düzeyine sahip oldukları sonucuna varmıştır (Aktaran: Kılıççı, 1989; s.30). Çeşitli araştırmacıların çalışmaları ise, başarısız öğrencilerde kaygı düzeyinin yüksek olduğuna işaret etmektedir (Öner, 1972; s.151-163).

BÖLÜM III

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

3.1. Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışma tanımlayıcı (descriptive) yöntem kullanılarak yapılmış olan bir araştırmadır. Tanımlayıcı yöntem modellerinden olan alan surveyi (alan taraması) tipi bir araştırma modeli kullanılmıştır. Tanımlayıcı yöntemin kullanıldığı araştırmalar olayların, objelerin, varlıkların, kurumların, grupların ve çeşitli alanların "ne" olduğunu inceleyen ve çeşitli değişkenler arasındaki ilişkileri belirleyen araştırmalardır (Kaptan, 1973; s.175). Bu araştırmanın amacı da öğrencilerin kendini kabul düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi olduğundan, araştırma yöntemi olarak tanımlayıcı (descriptive) yöntem kullanılmıştır.

3.2. Araştırma Grubu

Bu araştırmada incelenecek grubu; 1990-91 Eğitim-Öğretim Yılı Bahar yarıyılında Karadeniz Teknik Üniversitesi Fatih Eğitim Fakültesi'nin Biyoloji, Fizik, Kimya, Matematik, Tarih, Coğrafya, Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği programlarının ve Rehberlik ve Psikolojik Danışma Eğitimi programının tüm sınıflarında okumakta olan bütün öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırma grubunda bulunan öğrenci sayısı toplam 1449 öğrencidir. Bu öğrencilerin cinsiyet değişkenini de içerecek şekilde programlara ve bunlara ait sınıflara göre dağılımı Tablo I'de verilmiştir.

TABLO I

Öğrencilerin Anabilim Dallarına ve Sınıflara Göre Dağılımları

SINIFLAR	I			II			III			IV			TOPLAM		
	K	E	T	K	E	T	K	E	T	K	E	T	K	E	T
BIYOLOJİ	35	18	53	17	27	44	23	16	39	12	17	29	87	78	165
FİZİK	17	33	50	13	32	45	3	28	31	8	27	35	41	120	161
KİMYA	19	33	52	15	23	38	14	28	42	12	25	37	60	109	169
MATEMATİK	17	33	50	15	29	44	15	35	50	10	31	41	57	128	185
TARİH	17	37	54	17	28	45	9	36	45	14	34	48	57	135	192
COĞRAFYA	13	39	52	15	39	54	9	36	45	14	32	46	51	146	197
TÜRK DİLİ VE EDE.	18	35	53	18	35	53	24	29	53	23	26	49	83	125	208
REH. VE PSİ.DAN.	20	38	60	18	23	41	18	24	42	14	15	29	70	100	172
TOPLAM	156	266	424	128	236	364	115	232	342	107	207	314	506	941	1449

3.3. Araştırmanın Örneklem Grubu

Araştırma grubunu oluşturan tüm öğrencilere ulaşılması ve Kendini Kabul Envanterinin uygulanması gerek zaman, gerekse de uygulanabilirlik açısından çeşitli güçlükler çıkaracağından dolayı, bu grubu yeterli bir şekilde temsil edebilecek düzeyde bir örneklem grubu seçilmiştir.

örneklem grubunun kaç öğrenciden oluşacağı aşağıda belirtilen örneklem büyüklüğü formülü ile hesaplanmıştır.

$$SH = \frac{SS'}{\sqrt{2n}}$$

SH = Standart hata

SS' = Evren standart kayması

n = örneklem büyüklüğü

Kılıççı (1981, s.59-111), Kendini Kabul Envanterini geliştirme çalışmaları sonucunda envanterin standart hatasını 1.34 olarak bulmuştur. Yazar, envanterin güvenilirlik çalışmasını yaptığı üniversite öğrencilerinden oluşan 480 kişilik örneklem grubundaki uygulamasında standart kaymayı 30 olarak hesaplamıştır. Evren standart kaymasının tesbitinde, envanterin benzeri örneklerdeki önceki uygulamalarında elde edilen standart kaymanın kullanılabileninden dolayı, bu rakkam evren standart kayması olarak alınmıştır. Bu değerler formülde yerine konulduğunda örneklem büyüklüğü aşağıdaki hesaplamayla bulunmuştur.

$$1.34 = \frac{30}{\sqrt{2n}}$$

$$\sqrt{2n} = \frac{30}{1.34}$$

$$\sqrt{2n} = 22.38$$

$$2n = 500$$

$$n = 250$$

Örneklem büyüklüğünün bulunmasından sonra, örneklemin oluşturulması oranlı eleman örnekleme yöntemi olan Tabakalı Tesadüfi Örneklem (Stratified Random Sampling) metoduna göre yapılmıştır.

Bu yöntemle göre; okunulan anabilim dalı, sınıf düzeyi ve cinsiyet değişkenlerine göre homojen nitelikteki alt evrenler belirlenmiş ve bu alt evrenlerin evren içindeki ağırlıkları bulunarak örneklem sayısı ile çarpılmıştır. Bu şekilde belirlenen sayılardaki öğrencilerin seçimi ise tamamen tesadüfi olarak yapılmıştır. Örneklem şu şekilde belirlenmiştir.

Önce her bir anabilim dalının evren içindeki ağırlıkları bulunmuş ve bunlar örneklem büyüklüğü ile çarpılarak her anabilim dalından kaç öğrenci alınacağı belirlenmiştir.

$$\text{Biyoloji} = \frac{165}{1449} = 0.113 \times 250 = 28 \text{ öğrenci}$$

$$\text{Fizik} = \frac{161}{1449} = 0.111 \times 250 = 28 \text{ öğrenci}$$

$$\text{Kimya} = \frac{169}{1449} = 0.117 \times 250 = 29 \text{ öğrenci}$$

$$\text{Matematik} = \frac{185}{1449} = 0.128 \times 250 = 32 \text{ öğrenci}$$

$$\text{Tarih} = \frac{192}{1449} = 0.132 \times 250 = 33 \text{ öğrenci}$$

$$\text{Coğrafya} = \frac{197}{1449} = 0.136 \times 250 = 34 \text{ öğrenci}$$

$$\text{Türk Dili ve Ede.} = \frac{208}{1449} = 0.144 \times 250 = 36 \text{ öğrenci}$$

$$\text{Reh.ve Psk. Dan.} = \frac{172}{1449} = 0.119 \times 250 = 30 \text{ öğrenci}$$

$$\text{Toplam} = 250 \text{ öğrenci}$$

Bu işlemden sonra her anabilim dalı için, tüm sınıfların ayrı ayrı o anabilim dalı içindeki ağırlıkları bulunmuş ve o anabilim dalının yukarıda belirlenmiş olan örnekleme temsili sayısı ile çarpılarak her sınıftan kaç öğrencinin alınacağı hesaplanmıştır. Her bir sınıftaki kız öğrencilerin ve erkek öğrencilerin o sınıf içindeki ağırlıklarının, o sınıftan örnekleme alınacak öğrenci sayısı ile çarpımı ile de her bir sınıftan kaç kız ve kaç erkek öğrenci alınacağı bulunmuştur. Bundan sonra hangi öğrencilerin örnekleme dahil edilecekleri tesadüfi olarak belirlenmiş ve örneklem oluşturulmuştur.

Örnekleme her anabilim dalı ve ona ait her bir sınıftan alınan öğrencilerin dağılımı Tablo II' de verilmiştir.

TABLO II

Örnekleme Oluşturan Öğrencilerin Anabilim Dalları, Sınıfları ve Cinsiyetlerine Göre Dağılımları

SINIFLAR	I			II			III			IV			TOPLAM		
	K	E	T	K	E	T	K	E	T	K	E	T	K	E	T
BİYOLOJİ	6	3	9	3	5	8	4	3	7	2	2	4	15	13	28
FİZİK	3	6	9	2	6	8	1	4	5	1	5	6	7	21	28
KİMYA	3	6	9	3	4	7	2	5	7	2	4	6	10	19	29
MATEMATİK	3	6	9	2	5	7	3	6	9	2	5	7	10	22	32
TARİH	3	6	9	3	5	8	2	6	8	2	6	8	10	23	33
COĞRAFYA	2	7	9	2	7	9	2	6	8	2	6	8	8	26	34
TÜRK DİLİ VE EDE.	3	6	9	3	6	9	4	5	9	4	5	9	14	22	36
REH.VE PSİ.DAN.	4	6	10	3	4	7	3	5	8	2	3	5	12	18	30
TOPLAM	27	40	73	21	42	63	21	40	61	17	36	53	86	164	250

3.4. Araştırmada Kullanılan Veri Toplama Aracı

Kendini Kabul Envanteri 1980 yılında Kılıçcı tarafından geliştirilmiştir. Yazar, bu envanteri geliştirirken uyum, kendini gerçekleştirme ve kendini kabul konularında daha önceden geliştirilmiş olan Bill'in Uyum ve Değerler İndeksi (Index of Adjustment

and Values), Phillip'in Benliğe Karşı Tutumlar Listesi (Questionnaire of Attitudes Toward the Self), Berger'in Kendini Kabul Skalası (Self Acceptance Scale) ve Shostrom'un Kişisel Yönelim Envanteri (Personel Orientation Inventory) gibi araçların ölçütleri ve geliştirme yöntemlerinden yararlanmıştı. Ancak bu araç cevaplama tekniği açısından diğer araçlardan oldukça farklıdır. Çünkü diğer kendini kabul envanterlerinde "Kendini Kabul İndeksi" ya yaşantısal benlik ile ideal benlik arasındaki benzerlik olarak alınmakta ya da benliğe ilişkin herhangi bir nitelik "tam bana benziyor -genellikle bana benziyor -biraz bana benziyor -genellikle bana benzemiyor -hiç bana benzemiyor" biçiminde bir değerlendirmeyi gerektirmektedir. Oysa Kendini Kabul Envanterinde kişi önce kendini kabul yönünden kritik sayılan bazı niteliklere sahip olup olmadığını "Evet" veya "Hayır" diye belirledikten sonra kişiden o niteliğe sahip oluşu ya da olmayışı konusundaki duygularını "Memnunum(M) - Şikayetçi değilim(Şd) -Şikayetçiyim(Ş) - Mutsuzum(Ms)" şeklinde dile getirmesi (işaretlemesi) istenmektedir. Ayrıca kişinin o niteliğe sahip olup olmadığı ya da o konudaki duygularını değerlendirmedeki kararsızlığı, "Kendimi tanımıyorum" biçiminde cevaplanabilmektedir.

Kendini kabul envanterinin "Memnunum" ve "Şikayetçi değilim" biçiminde cevaplandırılan maddeleri salt kendini kabul olarak ele alınırken bunun "sağlıklı" kabul ya da "çarpık" kendini kabul olması mümkündür. Sağlıklı kendini kabulü ruh sağlığı uzmanlarının kanılarına göre hazırlanmış olan bir "uyum anahtarı" belirlemektedir.

Kendini kabul envanterinin "mutsuzum" ve "şikayetçiyim" biçimindeki tüm yanıtları kendini kabullenememe ya da kendinden hoşnutsuzluğun bir ifadesi olmaktadır. Bu tutum ruh sağlığı açısından

olumsuz bir durum olarak ele alındığı gibi, bir diğer olumsuz durum da çarpık kendini kabuldür. Bu tür kendini kabul kişinin kendi davranışlarını denetleme gereğini ortadan kaldırdığı gibi onun başkaları tarafından kabul edilmesini de güçleştirebilir. Böylece herhangi bir kimsenin koşulsuz bir biçimde daima beğenmesi gerçekcilik ilkesine ters düştüğü gibi kendini olumlu bir biçimde yönlendirmesini de engelleyebilir. Kendini kabul etme devamlı kendinden memnun olma anlamına gelmemektedir. Benliğe karşı geliştirilen bu öznel tutumun ruh sağlığı ilkelerine de ters düşmemesi gerekir.

3.4.1. KENDİNİ KABUL ENVANTERİ HAKKINDA GENEL BİLGİLER

3.4.2. Kendini Kabul Envanteri Ölçütleri

Kendini Kabul Envanteri 10 ölçüt üzerine geliştirilmiş ve bu ölçütler içinde yeralan 126 kritik davranıştan oluşmuştur. Bu ölçütler ve bu ölçütlerin herbirinin kapsadığı envanter maddeleri aşağıda belirlenmiştir.

		Envanterde
ÖLÇÜT I	Kendini bazı konularda yeterli sayma ve bazı yaşam sorunlarını kendine göre çözmeye başarılı olacağına inanma.	1 - 12. maddeler
ÖLÇÜT II	Kendi davranışlarının sorumluluğunu kabullenme.	13 - 25. maddeler
ÖLÇÜT III	Kolaylıkla suçluluk ve pişmanlık duygularına kapılmama.	26 - 36. maddeler

ÖLÇÜT IV	Aşırı ölçüde mahçupluk ve utangaçlık göstermeme.	37 - 51. maddeler
ÖLÇÜT V	Kendi değer ve inançlarına uygun yaşama.	52 - 63. maddeler
ÖLÇÜT VI	Kendi beden ve fizik yapısını kabullenme.	64 - 76. maddeler
ÖLÇÜT VII	Kendi cinsiyetini kabullenme.	77 - 85. maddeler
ÖLÇÜT VIII	Kendini başkalarının kabul ettiğine inanma.	86 -100. maddeler
ÖLÇÜT IX	Kişiliğinde bazı olumlu ve değerli yanların bulunduğuna inanma.	101-117. maddeler
ÖLÇÜT X	Olumlu yönleri kadar olumsuz yönlerini de kişiliğinin bir parçası sayma.	118-126. maddeler

3.4.3. Kendini Kabul Envanterinin Geçerliği

Bu envanter geliştirilirken pekçok kişilik ölçeklerinde olduğu gibi yapı geçerliği esas alınmıştır. Kendini kabul yapısının ölçütleri, alanda uzman sayılabilecek ve hemen hepsi üniversite akademik personeli olan 17 kişilik bir uzmanlar grubunun kanılarına göre geçerlenmiştir. Önce alanın uzman sayılan 20 kişilik bir uzman grubuna kendini kabul kavramıyla ilgili 12 ölçüt verilmiştir. Bu ölçütlerde belirlenen genel kişilik niteliklerinin kendini kabulle ilgili olup olmadığı sorulmuş daha sonrada her bir ölçütle yeni kişilik niteliğiyle ilgili bazı kritik davranışlar sıralanmış ve bunların kendini kabul açısından kritik bir davranış olup olmadığının belirlenmesi istenmiştir. Eğer bu davranışlar gerçekten kendini kabul ile ilgili kritik davranışlarsa, bunların kendi ölçütleriyle tutarlı olup olmadığı sorulmuştur. Daha sonra her

ölçüt ve o ölçütle ilgili kritik davranışların altına açık iki sütunu eklenmiştir. Bu açık uçlu soru sütunlarında o ölçütle ilgili olarak sıralanan kritik davranışlar arasında yer almamış ama o ölçüt açısından kendini kabulle kesinlikle tutarlı ve çelişkili olan önemli kritik davranışların ayrı ayrı yazılması uzmanlardan istenmiştir. Sonuçta 20 uzmandan 17'si bu çalışmayla ilgili soruları cevaplamışlardır. Uzmanların en az %75'i 12 ölçütten üçünün diğer ölçütlerden kesin sınırlarla ayrılmayacağını ama buna karşın "Kendini başkalarının kabul ettiğine inanma"nın çok önemli bir ölçüt olarak kendini kabul ölçütleri arasına girmesi gerektiğini salık vermişlerdir. Ayrıca uzmanların eleştirilerine göre bazı kritik davranışların ifadeleri ve sınırları daha belirli hale getirilirken bazıları önemsiz görüldüğü için çıkarılmış, bazıları'nın da ölçütlerinde değişiklikler yapılmıştır. Uzmanların bu katkıları sonucunda envanter 10 ölçütlü ve 130 sorulu olmak üzere yapı geçerliği olan bir ön deneme formu haline getirilmiştir.

Kendini Kabul Envanterinin ön deneme formu 1979-80 Bahar Sömestrinde "Ruh Sağlığı ve Rehberlik" dersini alan Sosyoloji ve Sosyal Çalışma bölümlerinden gelen 52 öğrenciye uygulanmıştır. Bu uygulamanın yapıldığı gün gene aynı gruba Spielberger ve arkadaşlarının geliştirdiği LeCompte ve Öner'in 1975 de Türk Toplumuna uyarladığı Durumluk - Sürekli Kaygı Envanteri de verilmiştir. Sonuçta koşulsuz kabul ile sürekli kaygı arasındaki ilişkinin $-.50$ olduğu gözlenmiştir. Bu ilişkinin ters yönde oluşuna dayanarak da Kendini Kabul Envanterinin Deneme Formu yeterli ölçüde geçerli sayılmıştır.

Envanterin geçerliğinin daha sağlam kanıtı benzer yaş grubu ve benzer eğitim düzeyi esas alınarak psikiyatri kliniğine başvuran hastalara uygulanması ve bu uygulamalardan elde edilen

ortalamaların sağlıklı bir grup saydığımız kendi grubumuzun ortalamalarıyla karşılaştırılmaları sonucunda elde edilecektir. O nedenle böyle bir çalışmaya başlanmış fakat klinik uygulamalardaki bazı güçlükler nedeni ile henüz karşılaştırma yapabilecek kadar yeterli hasta sayısı elde edilememiştir. Yeterli hasta sayısı elde edildiğinde iki grup arasındaki ortalama farklarının önemi $p < 0.1$ hata payına göre test edilecektir.

Kendini Kabul Envanteri benlikle ilgili sorunlar üzerinde üniversitelerde bazı araştırmalar yapmak için ve üniversitelerin Psikolojik Danışma ve Rehberlik Merkezlerine başvuran öğrencilerin benlik ile ilgili sorunlarını tanıma ve danışma oturumları belli bir sayıya ulaştınca da bu danışmalardan danışanın ne ölçüde yararlanabildiğini saptama amacıyla geliştirildiğinden bu envanterin ancak yüksek öğrenim gençliği için ve yüksek öğrenim görmüş yetişkinler için geçerli olduğunu söylemek gerekir. Envanterin başka yaş ve öğrenim düzeyinde bulunan gruplarda herhangi bir amaçla kullanılabilmesi için önce o yaş grubunun gelişim görevleri gözönüne alınarak yeni bir uyarlama çalışmasına girişilmesi gereklidir. Daha düşük bir eğitim düzeyine sahip gruplarda kullanıldığında cevaplama tekniğinin daha yalın hale getirilmesinde yarar vardır.

3.4.4. Kendini Kabul Envanterinin Güvenirliği

Kendini Kabul Envanteri'nin ön deneme formu geçerlik çalışması yapılan gruba üç hafta sonra bir kez daha verilerek deneme formunun güvenirliliği için test-tekrar test yöntemiyle bir kararlılık katsayısı elde edilmiştir. Bu katsayı uyum anahtarına uygun cevaplar yönünden hesaplanarak $r = 0.91$ bulunmuştur.

Ön deneme formunun her iki uygulamasında da öğrencilerden kendileri için anlamsız ve kapalı bulduğu maddelerle ancak farklı şartlarda cevap verilebilecek maddeler hakkında soru sormaları ve gerekli bulduklarında bu maddelerin yanına not düşmeleri istenmiştir. Bütün bu bilgilerin ışığında dört madde tümüyle atılmış ve çeşitli maddeler hem ifade hem de içerik yönünden daha açık seçik hale getirilmiştir. Bütün bu çalışmalar sonunda Kendini Kabul Envanteri şimdiki biçimini almıştır. Envanter son haliyle "Üniversite Öğrencilerinin Kendini Kabullerini Etkileyen Bazı Değişkenler" adlı bir araştırmada (Kılıççı, 1981; s.59-111) 482 kişilik bir örneklem grubuna uygulanmıştır. Bu uygulama sonuçları en yüksek kendini kabulden en düşük kendini kabule göre sıralandığında her beş cevap kağıdından birinin meydana getirdiği 96 kişilik bir grubun cevapları üzerinde iki yarım test yöntemiyle iç tutarlık esasına dayanan bir güvenilirlik katsayısı hesaplanmıştır. Tek ve çift numaralı envanter maddelerinden oluşan iki yarım test puanları arasındaki bu ilişki $r = 0.88$ olarak bulunmuştur.

3.4.5. Kendini Kabul Envanterinin Cevaplaması

Kendini Kabul Envanterinin cevaplanmasında ayrı bir cevap kağıdı kullanılmaktadır. Envanteri cevaplayan kimse önce her madde de belirlenen niteliğe sahip olup olmadığı konusunda kendi kendine bir karara varacak sonra da bu kararını sadece EVET/ HAYIR sütunlarından birine belirleyecektir. Daha sonra da cevaplamayı yapan kişinin envanter maddesiyle ilgili kişilik özelliğinden ne ölçüde kendinden memnun ya da şikayetçi olduğunu belirlemesi için evet ya da hayır sütunlarının altında bulunan "Memnunum(M), Şikayetçi değilim(Şd), Şikayetciyim(Ş), Mutsuzum(Ms)" için ayrılan cevap aralıklarından birini işaretlemesi gerekmektedir. Böylece her envanter maddesiyle ilgili cevap, iki aşamalı bir kararı gerektirmekte

fakat tek bir cevap aralığının karalanmasıyla verilmektedir. Bu cevaplama işi eğitim düzeyi yüksek kişiler için kolaylıkla yapılabildiği halde belki daha küçük ve eğitim düzeyi daha düşük kişiler için daha yalın bir cevaplama tekniğinin daha uygun olabileceği düşünülebilir. O zaman envanteri kullanacak kimsenin envanterin başındaki yönerge ve örnekler ile cevap kağıdını ona göre düzenlenmesi gerekmektedir.

3.4.6. Kendini Kabul Envanterinin Puanlanması

Kendini Kabul Envanterinin ruh sağlığı uzmanlarınca sağlıklı kişilik özelliği sayılabilecek biçimde düzenlenmiş iki sayfalı bir "Uyum Anahtarı" bulunmaktadır. Bu anahtarla "Sağlıklı Kendini Kabul Puanı" elde edilmektedir. Bu puan ise sadece anahtara göre EVET veya HAYIR sütunlarından birinin kendimden "Memnunum" anlamına gelen M'leri ile kendimden "Şikayetçi değilim" anlamına gelen Şd'lerin ağırlıklı toplamıdır. Bu toplamda her M'ye iki ağırlık verilirken her Şd'ye bir ağırlık verilmektedir.

Anahtara uymayan M ve Şd'ler ise çarpık kendini kabul sayılmakta, istendiğinde, gene aynı ağırlıklara göre hesaplanmaktadır. Bu hesaplamada anahtarsız olarak bütün M ve Şd'ler sayılıp farklı ağırlıklara göre toplandıktan sonra anahtarla elde edilen "Sağlıklı Kendini Kabul Puanı" çıkartılmakta ve kalan "Çarpık Kendini Kabul Puanı" sayılmaktadır. Bu işlem biraz zaman alıcı olduğundan ya da bir çarpık kendini kabul puanı veren bir anahtar düzenlemeyi gerektirdiğinden eğer envanterin kullanım amacında böyle bir bilgiye ihtiyaç yoksa böyle bir hesaplamaya gerek kalmayacaktır.

Cevap kağıdı üzerindeki bütün Ms'ler iki puan ve bütün Ş'ler bir puan ağırlığı ile toplandığında kişinin ne ölçüde kendinden

3.4.7. Kendini Kabul Envanteri Puanlarının Yorumu

Kendini Kabul Envanterinden elde edilen puanların yorumunda Hacettepe Üniversitesinin Beytepe Kampüsünün çeşitli fakülte ve bölümlerinden gelen 260 kız ve 222 erkek öğrenciden oluşan 482 kişilik bir örneklem grubundan elde edilen aşağıdaki verilerden yararlanmak mümkündür. Ancak bu verilerden yararlanırken envanterden elde edilen puanların yüksek öğrenim gören genç yetişkinler ya da yüksek öğrenim görmüş yetişkinler olması gerekmektedir.

Sağlıklı Kendini Kabul Puanları Dağılımı

En düşük Puan	En yüksek Puan	Ortalama Puan	Standart Kayma	Standart Hata
26	195	124	30	1.34

Yukarıdaki örneklemle ilgili kendini kabul puanlarının yüzdelik normları çıkartılmış sonra yüzdelik norm sıraları beş eşit gruba ayrılmış ve her grup kendini kabul düzeyi olarak değerlendirilmiştir. Kendini kabul envanterinin bireysel uygulamalarından elde edilen puanları bu yüzdelik gruplara göre değerlendirerek yorumlamak mümkündür.

Üniversite Öğrencilerinin Kendini Kabul Puanlarının Bireysel Değerlendirilmesinde Kullanılabilecek Yüzdeler Normlar

Yüzdeler Sıralar	Kendini Kabul Düzeyi	Puan Aralıkları	Ortanca Puan
.01-.20	Düşük	026-099	-
.21-.40	Ortanın altı	100-118	-
.41-.60	Orta	119-134	126
.61-.80	Ortanın üstü	135-149	-
.81-.100	Yüksek	150-195	-

Eğer Kendini Kabul Envanteri herhangi bir grubun benliğe ilişkin sorunlarının saptanmasında kullanılacak olursa envantere verilen cevapların herbir seçeneğinde toplanan cevapların bir dağılımı çıkarılmalıdır. Sonra kendimden "Memnunum" ve kendimden "Şikayetçi değilim" seçeneklerinde toplanan cevaplar birbiriyle "Mutsuzum" ve "Şikayetçiyim" seçeneklerindeki cevaplarda birbiriyle birleştirildiğinde yorum yapmak daha kolay hale gelebilir. Böyle bir amaca dayalı olarak yapılmış bir araştırmada bu sorunların nasıl saptandığı ve nasıl yorumlandığı daha ayrıntılı bir biçimde görülebilir.

3.5. Araştırmada Kullanılan Veri Çözümleme Teknikleri

Bulguların yorumlanmasında, önce Kendini Kabul Envanterinin yüzdeler normlarına göre ne kadar öğrencinin hangi kabul sınırında olduğu yüzdelerle belirlenmiştir. Kendini kabul açısından bölümler, anabilim dalları ve sınıflar arasında farklılıkların olup olmadığı tek yönlü varyans analizi kullanılarak araştırılmıştır. Varyans analizi sonucunda anlamlı düzeyde farklılık bulunduğu önce homojenlik testi ile verilerin bu sonucu söylemek için yeterli olup olmadığı araştırılmış, bunun da uygun olduğu durumlarda ise farkın hangi grup ya da gruplardan geliyor olduğu, herbir

grubun diğerleri ile iki Ortalama Arasındaki Farkın Önemlilik Testi (t-testi) ile karşılaştırılması sonucunda bulunmuştur.

3.6. Araştırma Takvimi ve Maliyet

Kendini Kabul Envanterinin Çoğaltımı	2 gün
Envanter Uygulamaları	15 gün
Verilerin Değerlendirilmesi	60 gün
Tezin Yazımı	90 gün

Bu çalışmanın maliyeti, envanterin çoğaltılması, tezin yazımı ve fotokopisi masrafları ile birlikte yaklaşık 1.500.000 TL. civarında olmuştur.

BÖLÜM IV

ARAŞTIRMANIN BULGULARI VE YORUMLARI

Bu bölümde; araştırmada uygulanan Kendini Kabul Envanterinden elde edilen veriler, bu verilerin çeşitli istatistiksel teknikler kullanılarak yapılan analizleri sonucu ortaya çıkan bulgular, bu bulgularla ilgili tablolar ve varılan yorumlar verilmiştir. Bulgular ve yorumlar "Araştırmanın Amaçları" başlığında yazılı olduğu sıra ile açıklanmıştır.

4.1. Öğrencilerin Kendini Kabul Düzeylerinin Belirlenmesi ile İlgili Bulgular

Öğrencilerin kendini kabul düzeylerinin, "Düşük", "Ortanın Altı", "Orta", "Ortanın Üstü", ve "Yüksek" şeklindeki kategorilerden hangisine girdiği ve her kategorideki öğrenci yüzdesinin ne olduğu belirlenmiştir. Aynı şekildeki sınıflama cinsiyet faktörüne göre de yapılmış, ve yüzdelerle ifade edilmiştir. Bu belirlemede, Kılıçcı'nın (1985) envanterin yüzdeler norm çalışmaları sonucu belirlediği sınırlar esas alınmıştır. Bu sınırlar aşağıda verilmiştir.

<u>Kendini Kabul Düzeyi</u>	<u>Puan Aralıkları</u>
Düşük	26-99
Ortanın Altı	100-118
Orta	119-134
Ortanın Üstü	135-149
Yüksek	150-195

Öğrencilerin cinsiyet faktörüne ve toplam sayılarına göre kendini kabul düzeyleri ile ilgili bulgular Tablo III'de verilmiştir.

TABLO III

Öğrencilerin Cinsiyetlerine ve Sayılarına
Göre Kendini Kabul Düzeyleri

Cinsiyet		KIZ	ERKEK	TOPLAM
Kendini Kabul Düzeyi				
(26-99)	n	4	17	21
DÜŞÜK	%	4.61	10.36	9.40
(100-118)	n	10	18	28
ORTANIN ALTI	%	11.63	10.97	11.20
(119-134)	n	9	22	31
ORTA	%	10.47	13.42	13.40
(135-149)	n	16	34	50
ORTANIN ÜSTÜ	%	18.61	20.73	20.00
(150-195)	n	47	73	120
YÜKSEK	%	54.68	44.52	46.00
TOPLAM	n	86	164	250
	%	100	100	100

Tablo incelendiğinde 86 kız öğrenciden 47' sinin (%54.68) ve 164 erkek öğrenciden 73' ünün (%44.52) kendini kabul düzeylerinin yüksek olduğu görülmektedir. Örneklemeye giren 250 toplam öğrencinin 120' sinin (%46) yüksek düzeyde kendini kabule sahip olduğu bulunmuştur.

Yüksek olmamasına rağmen iyi bir kendini kabul düzeyi olan "Ortanın Üstü" kategorisinde ise, 86 kız öğrenciden 16 (%18.61) ve 164 erkek öğrenciden 34 (%20.73) olmak üzere toplam 250 öğrenciden 50 (%20.00) öğrenci yer almıştır.

"Orta" düzeyde kendini kabul kategorisinde 86 kız öğrenciden 9 (%10.47), 164 erkek öğrenciden 22 (%13.42) öğrenci olmak üzere, toplam 250 öğrenciden 31 (%13.40) öğrenci yer almıştır.

"Ortanın Altı" ve "Düşük" kategorisinde ise, 86 kız öğrenciden 14'ü (%16.24), 164 erkek öğrenciden 35'i (%21.03) olmak üzere toplam 250 öğrenciden 49 (%20.60) öğrenci yer almıştır.

Bulgular incelendiğinde; kız öğrencilerin yarısından biraz fazlasının (%54.68) erkek öğrencilerin yarısına yakınının (%44.52) yüksek kendini kabul düzeyinde oldukları, toplam sayılara bakıldığında ise, 250 öğrenciden yarıya yakınının (%46) yüksek kendini kabul düzeyinde oldukları görülmektedir. Ortanın üstü düzeydeki kendini kabulün de iyi bir kabul düzeyi olduğu düşünülüp, bu grup ile yüksek kendini kabul düzeyi grubu birleştirildiğinde tüm kız öğrencilerden %73.29'unun (63 öğrenci), tüm erkek öğrencilerden %65.25' inin (107 öğrenci), toplam olarak 250 öğrenciden %66'sının (170 öğrenci) iyi bir kendini kabul düzeyinde oldukları görülmektedir.

"Orta", "Ortanın Altı" ve "Düşük" kendini kabul düzeyleri, kendini kabulde bazı problemlerin olduğunu ve olumlu ve olumsuz tüm yönleriyle kendini gerçek bir kabulün bulunmadığını gösterir. Bu açıdan değerlendirildiğinde; 86 kız öğrenciden 23'ünün (%26.71), 164 erkek öğrenciden 57'sinin (%34.75) ve toplam 250 öğrenciden 80'inin (%34) kendini kabul düzeylerinin iyi olmadığı ve kendilerini gerçekçi bir şekilde kabullerinde problemler bulunduğu görülmektedir.

Kendini kabul kişinin yaşantısını, kişilerarası ilişkilerini ve okuldaki performansını etkilemektedir. Bu durumda kendini kabulleriyle ilgili problemleri olan bu öğrencilere durumlarına göre bireysel veya grupta psikolojik danışma yoluyla yardım yapılması yararlı olacaktır.

4.2. Kız ve Erkek Öğrencilerin Kendini Kabul Düzeyleri

Arasındaki Farklılığın İncelenmesi İle İlgili

Bulgular

Öğrencilerin kendilerini kabul düzeylerinin belirlenmesi ile ilgili bulgularda cinsiyet faktörüne göre de sınıflama yapılmış, ve her bir benliği kabul düzeyi kategorisinde bulgular, kız ve erkek öğrenciler için ayrı ayrı verilmiş bulunmaktadır. Cinsiyet grupları içindeki yüzdeler gözönüne alındığında, kız öğrencilerin benliği kabul düzeylerinin erkek öğrencilere kıyasla daha iyi olduğu söylenebilir. Ancak bunun söylenebilmesi için bu farkın istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olup olmadığının incelenmesi gerekmektedir. Bu nedenle tüm kız ve erkek öğrencilerin kendini kabul envanterinden aldıkları puanların ortalamaları arasında

istatistiksel olarak anlamlı bir farkın bulunup bulunmadığı t-testi kullanılarak analiz edilmiştir. Bulgular Tablo IV' de verilmiştir.

TABLO IV

Kız ve Erkek Öğrencilerin Kendini Kabul Puanlarının Ortalamaları, Standart Kaymaları ve t Değeri ile Önemlilik Derecesi

Kendini Kabul					Önemlilik Derecesi
Cinsiyet	n	\bar{X}	S	t	
Kız	86	154.22	32.21	1.85	Önemli
Erkek	164	145.63	38.98		

Tabloya bakıldığında, kız öğrencilerin kendini kabul puanları ortalaması olan 154.22 nin, erkek öğrencilerin kendini kabul puanları ortalaması olan 145.63'den yüksek olduğu görülmektedir. Bu farkın t - testi ile yapılan önem kontrolünde t değeri 1.85 bulunmuştur. Bu değer 0.05 düzeyinde tablo değeri olan 1.97' den küçük olduğu için, fark 0.05 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı değildir. Ancak iki değer arasında 0.12 düzeyinde oldukça küçük bir fark bulunduğu için t tablosunda kız ve erkek öğrencilerin ortalamaları arasındaki farkın 0.10 düzeyinde anlamlı olup olmadığına bakılmıştır. Bu düzeydeki t tablo düzeyi olan 1.65, t - testi sonucunda bulunan 1.85 değerinden küçüktür. Bu durum kız ve erkek öğrencilerin kendini kabul puanları ortalamaları arasında kız öğrencilerin lehine 0.10 düzeyinde anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir.

Sonuç olarak, kız öğrencilerin kendini kabul düzeylerinin, erkek öğrencilerin kendini kabul düzeylerinden yüksek olduğu söylenebilir. Bu yüksekliğin, kızların cinsel kimliklerini ve bununla ilgili toplumsal rollerini erkeklere oranla daha erken kazanıp, özümseyerek benimsemiş olmalarından kaynaklanmış olduğu düşünülebilir. Farnsworth, yükseköğrenime gelmiş bir gencin bu çağa ilişkin gelişim görevlerini yerine getirirken kimlik duygusuna yeni boyutlar katacağını belirtmektedir. Bu gelişimsel görevler; cinsellikle ilgili psikolojik olgunlaşmaya ulaşmak, kendine yeterlikte ve kendine saygıda güven bulma, olgun standartlar ve değerler kazanma ve otorite ile ilgili ilişkileri düzenleyebilme olarak belirtilmektedir(Aktaran: Kılıççı, 1989; s.68). Bu görevler göz önüne alındığında, toplumumuzda cinsel, toplumsal ve mesleki kimliğin kazanılması ve ona uygun rollerin yerine getirilmesi konusundaki beklentiler kızlara oranla erkeklerde daha fazladır. Çünkü, toplumumuzda erkek kimliğinin kazanılması için; öğrenimin tamamlanması, askerliğin yapılmış olması ve gelir getiren bir işe sahip olunması, beklentiler arasında önemli bir yere sahiptir. Bu da kendini kabul düzeyine ulaşmaları açısından erkeklerin kızlardan daha fazla zamana ihtiyaçları olduğunu göstermektedir.

4.3. Akademik Başarının Öğrencilerin Kendini Kabul Düzeyleri

Üzerine Etkisinin İncelenmesi İle İlgili Bulgular

Kendini Kabul envanterinin öğrencilere uygulanması sırasında öğrencilerden bir önceki eğitim öğretim yılındaki not ortalamalarını yazmaları da istenmiştir. Not ortalamaları 2' den az olan öğrenciler "Başarısız", 2-3 arası olan öğrenciler "Başarılı" ve

3-4 arası olan öğrenciler ise "Çok Başarılı" olarak değerlendirilerek gruplandırılmışlardır. Toplam 250 öğrenciden 63'ü çok başarılı grupta, 132'si başarılı grupta ve 55'i başarısız grupta yer almışlardır. Çok başarılı, başarılı ve başarısız öğrencilerin kendini kabul düzeylerinin ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olup olmadığı varyans analizi tekniği kullanılarak incelenmiştir. Bulgular Tablo V' de verilmiştir.

TABLO V

Çok Başarılı, Başarılı ve Başarısız Öğrencilerin Kendini Kabul Puanlarının Ortalamaları, Standart Kaymaları ve F Değeri ile Önemlilik Derecesi

Kendini Kabul					Önemlilik Derecesi
Başarı	n	\bar{X}	S	F	
Çok Başarılı	63	156.94	29.16		Önemli
Başarılı	132	145.41	35.22	2.41	
Başarısız	55	143.60	39.10		P<0.10

Tablo incelendiğinde çok başarılı öğrencilerin kendini kabul puanları ortalamasının 156.94, başarılı öğrencilerin 145.41 ve başarısız öğrencilerin ortalamasının 143.60 olduğu görülmektedir. Başarılı ve başarısız öğrencilerin ortalamaları arasında farklılık bulunmadığı, ancak çok başarılı öğrencilerin ortalamasının, hem başarılı öğrencilerin hem de başarısız öğrencilerin ortalamalarından daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu farkın varyans analizi ile yapılan önem kontrolünde F değeri 2.41 olarak bulunmuştur. Tablo F değeri 0.05 manidarlık düzeyinde 2.99 olduğu için bu fark

istatistiksel olarak bu düzeyde anlamlı görülmemektedir. Ancak çok başarılı grubun ortalaması; başarılı gruptan 11.53 puanlık, başarısız gruptan gruptan ise 13.34 puanlık bir olumlu farka sahiptir. Varyans analizi sonucu çıkan F değeri olan 2.41 düzeyindeki fark da küçümsenmeyecek bir fark olarak görülmüştür. Bu nedenle tabloda 0.10 düzeyine bakılmıştır. Bu düzeydeki F değeri 2.30, hesaplanan F değerinden küçüktür. Bu sonuç, gruplar arasında 0.10 manidarlık düzeyinde anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir.

Tablodan da anlaşıldığı gibi bu fark "Çok Başarılı" gruptan kaynaklanmaktadır. Ancak bunu istatistiksel olarak da belirleyebilmek için üç grup t-testi kullanılarak birbirleri ile karşılaştırılmıştır. Bulgular Tablo VI'da verilmiştir.

TABLO VI

Çok Başarılı, Başarılı ve Başarısız öğrencilerin Kendini Kabul Puanlarının Ortalamaları, Standart Kaymaları ve t - Değerleri ile Önemlilik Dereceleri

Kendini Kabul					Önemlilik Derecesi
Başarı Düzeyi	n	\bar{X}	S	t	
Çok Başarılı	63	156.94	29.16	2.30	Önemli
Başarılı	132	145.41	35.22		P<0.05
Çok Başarılı	63	156.94	29.16	2.12	Önemli
Başarısız	55	143.60	39.10		P<0.05
Başarılı	132	145.41	35.22	0.31	Önemsiz
Başarısız	55	143.60	39.10		P>0.05

Tabloda da görüldüğü gibi, başarılı ve başarısız öğrencilerin kendini kabul düzeyleri arasında fark bulunmamaktadır. Çok başarılı öğrencilerin kendini kabul puanlarının ortalamaları, hem başarılı hem de başarısız öğrencilerin puan ortalamaları ile 0.05 düzeyinde anlamlı fark göstermiştir. Bu sonuç, normal düzeydeki bir başarının öğrencilerin kendini kabul düzeyleri üzerinde etkili olmadığını, ancak üstün başarı ile kendini kabul düzeyi arasında olumlu bir ilişkinin olduğunu göstermektedir. Bu bulgu, bu konuda yapılmış bir çok araştırmanın bulgularıyla da desteklenmektedir. Arseven, Kılıççı ve Can, araştırmalarında akademik başarısı düşük olanların kendilerini kabul düzeylerinde düşük olduğunu bulmuşlardır (Aktaran: Ersanlı, 1991; s.35).

Purkey'de (1970, s.89), kendini kabulü başarı ve cinsiyet değişkenlerine göre incelediği araştırmasında yeteneği ölçüsünde başarı göstermeyen erkek öğrencilerin başarılı erkek arkadaşlarına kıyasla daha olumsuz bir benlik tasarımına sahip olduklarını ve bu öğrencilerin hem kendilerini hem de başkalarını kabul yönünden daha sorunlu olduklarını bulmuştur.

Coopersmith, benliğe saygı ve başarı arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmasında benliğe saygı ile okul test programlarından elde edilen başarı puanları arasında anlamlı ve olumlu bir ilişki bulunmuştur (Aktaran: Kılıççı, 1989; s.29).

4.4. Kendini Kabul Düzeyi Açısından Bölümler Arasındaki Farklılıkların İncelenmesi İle İlgili Bulgular

Öğrencilerin birbirinden farklı öğretim programları uygulanan bölümlerde eğitim görmelerinin, onların sahip oldukları bilgileri, becerileri, düşünceleri, davranışları, duyuş ve inanışları da farklılaştırabileceği düşüncesinden hareketle, öğrencilerin kendilerini kabul düzeyleri belirlenirken bölümler arasında da bir sınıflama yapılmış ve bulgular herbir bölüm için ayrı ayrı verilmiştir.

Bu araştırmada sadece dört bölümün seçilmesinin nedeni, bu bölümlerin tümünün I., II., III. ve IV. sınıflarının mevcut olmasındandır. Öğrencilerin bölümlere göre dağılımlarına baktığımızda, toplam 250 öğrenciden 117'si Fen Bilimleri Eğitimi Bölümünde, 67'si Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümünde, 36'sı Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bölümünde ve 30'u ise Eğitim Bilimleri Eğitimi Bölümünde eğitim görmektedirler. Farklı bölümlerde eğitim gören öğrencilerin kendini kabul düzeylerinin ortalamaları arasında anlamlı bir farkın olup olmadığı varyans analizi tekniği kullanılarak incelenmiştir. Bulgular Tablo VII' de verilmiştir.

Tablo incelendiğinde; kendini kabul düzeyleri açısından 167.90 ortalama puan ile Eğitim Bilimleri Eğitimi Bölümü öğrencilerinin ilk sırada yer aldıkları, onları sırasıyla 151.06 ortalama puan ile Fen Bilimleri Eğitimi Bölümü öğrencilerinin, 140.92 ortalama puan ile Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bölümü öğrencilerinin izledikleri ve son sırada ise 139.70 ortalama puan ile Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü öğrencilerinin yer aldıkları görülmektedir.

TABLO VII

Farklı Bölümlerde Okuyan Öğrencilerin
Kendini Kabul Puanlarının Ortalamaları,
Standart Kaymaları ve F Değeri ile
Önemlilik Derecesi

Kendini Kabul				F	Önemlilik Derecesi
Bölümler	n	\bar{X}	S		
Fen Bil.Eğit. Bölümü	117	151.06	41.16		Önemli
Sos.Bil.Eğit. Bölümü	67	139.70	33.08		
				4.57	
Türk Dili ve Ed. Eğitimi Bölümü	36	140.92	36.81		
Eğitim Bil. Eğit.Bölümü	30	167.90	32.29		p<0.05

Bölümler arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark olup olmadığını belirlemek için yapılan varyans analizi sonucu bulunan 4.57 lik F değeri gruplar arasında 0.05manidarlık düzeyde anlamlı bir fark olduğunu ortaya koymuştur. Bu farkın hangi bölüm ya da bölümlerden kaynaklandığı, bölümlerin t-testi kullanılarak birbirleri ile karşılaştırılması ile aranmıştır. Bulgular Tablo VIII' de verilmiştir.

TABLO VIII

Farklı Bölümlerde Okuyan
Öğrencilerin Kendini Kabul Puanlarının
Ortalamaları, Standart Kaymaları ve t Değerleri ile
Önemlilik Dereceleri

Kendini Kabul					Önemlilik Derecesi
Bölümler	n	\bar{X}	S	t	
Fen Bil. Böl.	117	151.06	41.16	1.97	Önemsiz
Sos.Bil. Böl.	67	139.70	33.08		P>0.05
Fen Bil. Böl.	117	151.06	41.16	1.33	Önemsiz
Türk Dili ve Edebiyatı Böl.	36	140.92	36.81		P>0.05
Eğit.Bil. Böl.	30	167.90	32.29	2.09	Önemli
Fen Bil. Böl.	117	151.06	41.16		P<0.05
Türk Dili ve Edebiyatı Böl.	36	140.92	36.81	0.17	Önemsiz
Sos. Bil. Böl.	67	139.70	33.08		P>0.05
Eğit.Bil. Böl.	30	167.90	32.29	3.96	Önemli
Sos. Bil. Böl.	67	139.70	33.08		P<0.05
Eğit.Bil. Böl.	30	167.90	32.29	3.16	Önemli
Türk Dili ve Edebiyatı Böl.	36	140.92	36.81		P<0.05

Tabloya bakıldığında; Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bölümü öğrencileri ile Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü öğrencilerinin kendini kabul puanlarının ortalamaları arasında bir farklılık

bulunmadığı, Fen Bilimleri Eğitimi Bölümü öğrencilerinin kendini kabul puanları ortalamasının, Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bölümü öğrencilerinin puan ortalaması ile 1.33 düzeyinde ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü öğrencilerinin puan ortalaması ile de 1.97 düzeyde farklılıklar gösterdikleri, ancak bu farkların 0.05 lik manidarlık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmektedir.

Eğitim Bilimleri Eğitimi öğrencilerinin kendini kabul puanı ortalamasının ise, Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü öğrencilerinin puan ortalaması ile 3.96 düzeyinde, Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bölümü öğrencilerinin puan ortalaması ile 3.16 düzeyinde ve Fen Bilimleri Eğitimi Bölümü öğrencilerinin puan ortalaması ile de 2.09 düzeyinde farklılıklar gösterdiği bulunmuştur. Tüm bu farklılıklar 0.05 manidarlık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır.

Bu sonuçlar, varyans analizi sonucu bölümler arasında görülen farklılığın Eğitim Bilimleri Eğitimi Bölümü öğrencilerinden kaynaklanmış olduğunu göstermektedir.

Bölümler arasında fark gösterecek şekilde en yüksek kendini kabul puanı ortalamasının Eğitim Bilimleri Eğitimi Bölümü öğrencilerinde bulunmasının; bu bölümün lisans programında öğrencilerin kendilerine gerçekçi bir gözle bakabilmelerini, kendilerini ve diğerlerini olumlu ve olumsuz yönleri ile oldukları gibi görebilme ve kabul etmelerini sağlamada yararlı olacak çok sayıda dersin olmasından kaynaklanacağı düşünülmektedir.

4.5. Kendini Kabul Düzeyi Açısından Anabilim Dalları Arasındaki Farklılıkların İncelenmesi İle İlgili Bulgular

Fatih Eğitim Fakültesinde; Fen Bilimleri Eğitimi Bölümü, Matematik, Fizik, Kimya ve Biyoloji Eğitimi olmak üzere 4 ayrı Anabilim Dalını, Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Tarih ve Coğrafya Eğitimi olmak üzere 2 ayrı Anabilim Dalını kapsamaktadırlar. Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü sadece Edebiyat Öğretmenliği Anabilim Dalını, Eğitim Bilimleri Eğitimi Bölümü ise Rehberlik ve Psikolojik Danışma Eğitimi Anabilim Dalını içermektedirler.

Anabilim Dallarında, Bölüm ile kıyaslandığında meslek eğitimi ile ilgili daha spesifik bir öğretim verilmekte olduğundan dolayı, bu mesleğe özgü eğitimlerin öğrencilerin kendini kabul düzeyleri üzerindeki etkileri de incelenmek istenmiştir. Bu nedenle bölümlerin her bir anabilim dalında bulunan öğrencilerin kendini kabul puanlarının ortalamaları arasında fark olup olmadığı varyans analizi kullanılarak araştırılmıştır. Bulgular Tablo IX' da verilmiştir.

Tablo incelendiğinde; kendini kabul düzeyleri açısından 167.90 ortalama puan ile Rehberlik ve psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalında okuyan öğrencilerin ilk sırada yer aldıkları, onları sırasıyla 155.71 ortalama puan ile Biyoloji Anabilim Dalında okuyan öğrencilerinin, 153.96 ortalama puan ile Fizik Anabilim Dalında okuyan öğrencilerinin, 151.41 ortalama puan ile Kimya Anabilim Dalında okuyan öğrencilerinin, 144.125 ortalama puan ile Matematik Anabilim Dalında okuyan öğrencilerinin, 140.92 ortalama puan ile Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalında okuyan öğrencilerinin, 140.26 ortalama puan ile Coğrafya Anabilim Dalında okuyan

TABLO IX

Farklı Anabilim Dallarında Okuyan
Öğrencilerin Kendini Kabul Puanlarının Ortalamaları,
Standart Kaymaları ve F Değeri ile Önemlilik
Derecesi

Kendini Kabul					Önemlilik Derecesi
Anabilim Dalları	n	\bar{X}	S	F	
Biyoloji	28	155.71	35.36		Önemli
Fizik	28	153.96	36.61		
Kimya	29	151.41	29.77		2.68
Matematik	32	144.125	33.62		
Tarih	33	139.12	33.09		
Coğrafya	34	140.26	33.55		
Türk Dili ve Edebiyatı	36	140.92	36.81		P<0.05
Reh. ve Psk. Danışma	30	167.90	32.29		

öğrencilerinin izledikleri ve son sırada ise 134.12 ortalama puan ile Tarih Anabilim Dalında okuyan öğrencilerin yer aldıkları görülmektedir.

Anabilim Dalları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark olup olmadığını belirlemek için yapılan varyans analizi sonucu bulunan 2.68 lik F değeri gruplar arasında 0.05 manidarlık düzeyinde anlamlı bir fark olduğunu ortaya koymuştur. Bu farkın hangi anabilim dalı ya da anabilim dallarından kaynaklandığı,

anabilim dallarının t - testi kullanılarak birbirleri ile karşılaştırılması ile aranmıştır. Bulgular Tablo X' da verilmiştir.

TABLO X

Farklı Anabilim Dallarında Okuyan Öğrencilerin Kendini Kabul Puanlarının Ortalamaları, Standart Kaymaları ve t Değerleri ile Önemlilik Dereceleri

Kendini Kabul					Önemlilik Derecesi
Anabilim Dalları	n	\bar{X}	S	t	
Biyoloji	28	155.71	35.36	0.18	Önemsiz
Fizik	28	153.96	36.61		P>0.05
Biyoloji	28	155.71	35.36	0.50	Önemsiz
Kimya	29	151.41	29.77		P>0.05
Biyoloji	28	155.71	35.36	1.30	Önemsiz
Matematik	32	144.125	33.62		P>0.05
Biyoloji	28	155.71	35.36	2.05	Önemli
Tarih	33	139.12	33.09		P<0.05
Biyoloji	28	155.71	35.36	1.75	Önemsiz
Coğrafya	34	140.26	33.55		P>0.05
Biyoloji	28	155.71	35.36	1.74	Önemsiz
Türk Dili ve Edebiyatı	36	140.92	36.81		P>0.05

TABLO X'un Devamı

Kendini Kabul					Önemlilik Derecesi
Anabilim Dalları	n	\bar{X}	S	t	
Biyoloji	28	155.71	35.36	1.37	önemsiz
Reh. ve Psk. Danışma	30	167.90	32.29		P>0.05
Fizik	28	153.96	36.61	0.29	önemsiz
Kimya	29	151.41	29.77		P>0.05
Fizik	28	153.96	36.61	1.08	önemsiz
Matematik	32	144.125	33.62		P>0.05
Fizik	28	153.96	36.61	1.66	önemsiz
Tarih	33	139.12	33.09		P>0.05
Fizik	28	153.96	36.61	0.39	önemsiz
Coğrafya	34	140.26	33.55		P>0.05
Fizik	28	153.96	36.61	1.40	önemsiz
Türk Dili ve Edebiyatı	36	140.92	36.81		P>0.05
Fizik	28	153.96	36.61	1.54	önemsiz
Reh. ve Psk. Danışma	30	167.90	32.29		P>0.05
Kimya	29	151.41	29.77	1.06	önemsiz
Matematik	32	144.125	33.62		P>0.05

TABLO X'un Devamı

Kendini Kabul					Önemlilik Derecesi
Anabilim Dalları	n	\bar{X}	S	t	
Kimya	29	151.41	29.77	1.54	Önemsiz
Tarih	33	139.12	33.09		P>0.05
Kimya	29	151.41	29.77	1.39	Önemsiz
Coğrafya	34	140.26	33.55		P>0.05
Kimya	29	151.41	29.77	1.25	Önemsiz
Türk Dili ve Edebiyatı	36	140.92	36.81		P>0.05
Kimya	29	151.41	29.77	2.05	Önemli
Reh.ve Psk. Danışma	30	167.90	32.29		P<0.05
Matematik	32	144.125	32.62	0.60	Önemsiz
Tarih	33	139.12	33.09		P>0.05
Matematik	32	144.125	32.62	0.47	Önemsiz
Coğrafya	34	140.26	33.55		P>0.05
Matematik	32	144.125	32.62	0.37	Önemsiz
Türk Dili ve Edebiyatı	36	140.92	36.81		P>0.05
Matematik	32	144.125	32.62	2.85	Önemli
Reh. ve Psk. Danışma	30	167.90	32.29		P<0.05

TABLO X'un Devamı

Kendini Kabul					önemlilik Derecesi
Anabilim Dalları	n	\bar{X}	S	t	
Coğrafya	34	140.26	33.55	0.14	Önemsiz
Tarih	33	139.12	33.09		P>0.05
Türk Dili ve Edebiyatı	36	140.92	36.81	0.21	Önemsiz
Tarih	33	139.12	33.09		P>0.05
Reh.ve Psk. Danışma	30	167.90	32.29	3.50	Önemli
Tarih	33	139.12	33.09		P<0.05
Türk Dili ve Edebiyatı	36	140.92	36.81	0.07	Önemsiz
Coğrafya	34	140.26	33.55		P>0.05
Reh.ve Psk. Danışma	30	167.90	32.29	3.16	Önemli
Türk Dili ve Edebiyatı	36	140.92	36.81		P<0.05
Reh.ve Psk. Danışma	30	167.90	32.29	3.37	Önemli
Coğrafya	34	140.26	33.55		P<0.05

Tabloya bakıldığında; Biyoloji Anabilim Dalında okuyan öğrencilerle, Tarih Anabilim Dalında okuyan öğrencilerin kendini kabul puanlarının ortalamaları arasında 2.05 lik, Kimya Anabilim Dalında okuyan öğrencilerle, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalında okuyan öğrencilerin kendini kabul puanlarının ortalamaları

arasında 2.05 lik, Matematik Anabilim Dalında okuyan öğrencilerle, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalında okuyan öğrencilerin kendini kabul puanlarının ortalamaları arasında 2.85 lik, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalında okuyan öğrencilerle, Tarih Anabilim Dalında okuyan öğrencilerin kendini kabul puanlarının ortalamaları arasında 3.50 lik, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalında okuyan öğrencilerle, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalında okuyan öğrencilerin kendini kabul puanlarının ortalamaları arasında 3.16 lık, son olarak da Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalında okuyan öğrencilerle, Coğrafya Anabilim Dalında okuyan öğrencilerin kendini kabul puanlarının ortalamaları arasında 3.37 lik düzeyinde farklılıklar olduğu bulunmuştur. Tüm bu farklılıklar 0.05 manidarlık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır.

Diğer Anabilim Daları arasında yapılan karşılaştırmalarda 0.05 manidarlık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır.

4.6. Kendini Kabul Düzeyi Açısından Sınıflar Arasındaki Farklılıkların İncelenmesi İle İlgili Bulgular

Üniversite eğitimine yeni başlamış olma durumunda olan öğrenciler ile daha üst sınıflarda olan ve yeni başlayanlara kıyasla gerek bilgi, gerek deneyim ve gerekse de geçirilmiş yaşantılar açısından daha üst düzeyde olacakları düşünülen öğrenciler arasında kendini kabul açısından belirli farkların bulunabileceğinden hareketle I., II., III. ve IV. sınıf öğrencilerinin ortalamaları arasında fark olup olmadığına bakılmıştır. Varyans analizi tekniği

kullanılarak yapılan istatistiksel analiz sonucu elde edilen bulgular Tablo XI' de verilmiştir.

TABLO XI

I. II. III. ve IV. Sınıflarda Okuyan öğrencilerin Kendini Kabul Puanlarının Ortalamaları, Standart Kaymaları ve F Değeri ile Önemlilik Derecesi

Kendini Kabul					Önemlilik Derecesi
Tüm Sınıflar	n	X	S	F	
I. Sınıflar	73	150.05	31.80	0.99	Önemsiz
II. Sınıflar	63	143.76	35.80		
III. Sınıflar	61	146.75	36.91		P>0.05
IV. Sınıflar	53	154.36	35.01		

Tablo incelendiğinde, kendini kabul düzeyleri açısından 154.36 ortalama puan ile IV. sınıf öğrencilerinin ilk sırada yer aldıkları, onları sırasıyla 150.05 ortalama puan ile I. sınıf öğrencilerinin, 146.75 ortalama puan ile III. sınıf öğrencilerinin izledikleri ve son sırada ise 143.76 ortalama puan ile II. sınıf öğrencilerinin yer aldıkları görülmüştür.

Sınıflar arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark olup olmadığını belirlemek için yapılan varyans analizi sonucu bulunan 0.99 luk F değeri gruplar arasında 0.05 manidarlık düzeyinde anlamlı bir fark olmadığını ortaya koymuştur.

ARAŞTIRMANIN ÖZETİ

Bu araştırmanın amacı, Karadeniz Teknik Üniversitesi Fatih Eğitim Fakültesi'nde okuyan öğrencilerin kendini kabul düzeylerinin belirlenmesidir. Bu ana amacın yanında, cinsiyet, başarı düzeyi, okunulan bölüm ve anabilim dalı gibi değişkenlerin kendini kabul düzeyi üzerindeki etkileri de araştırılmıştır.

Araştırma, Fakülte' nin Fen Bilimleri, Sosyal Bilimleri, Türk Dili ve Edebiyatı ve Eğitim Bilimleri Eğitimi Bölümlerinden oranlı eleman örnekleme yöntemi olan Tabakalı Tesadüfi Örnekleme Tekniği (Stratified Random Sampling) ile seçilen 250 öğrenci üzerinde yapılmıştır.

Tanımlayıcı yöntemin kullanıldığı bu araştırma bir okul surveyi (alan taraması) biçiminde olup, veriler Kılıççı tarafından geliştirilen Kendini Kabul Envanteri ile toplanmıştır. Elde edilen veriler çeşitli değişkenlere göre t - testi ve varyans analizi teknikleri kullanılarak incelenmiştir.

Tüm kız öğrencilerden %73.29' unun, tüm erkek öğrencilerden ise %65.25' inin, toplam 250 öğrenciden %66' sının kendini kabul düzeylerinin iyi olduğu görülmüş ve kız öğrencilerin kendini kabul düzeylerinin erkek öğrencilerden daha yüksek olduğu bulunmuştur. Başarının etkisinin incelenmesi için yapılan istatistik analizler; çok başarılı öğrencilerin kendini kabul düzeylerinin, başarılı ve başarısız öğrencilerden yüksek olduğunu, başarılı ve başarısız öğrencilerin kendini kabul düzeyleri arasında anlamlı bir farkın olmadığını ortaya koymuştur. Okunulan bölüm ve anabilim dallarına

göre yapılan incelemeler, hem bölümler, hem de anabilim dalları arasında kendini kabul düzeyi ile ilgili karşılaştırmalarda Eğitim Bilimleri Eğitimi öğrencilerinin en yüksek düzeye sahip olduklarını ve diğer her bölüm ve anabilim dalı öğrencileri ile istatistiksel olarak anlamlı bir fark oluşturduklarını göstermiştir. Okunulan sınıf düzeyinin ise kendini kabul üzerinde etkili olmadığı bulunmuştur.

ARAŞTIRMANIN YARGILARI

Yükseköğrenim yılları içinde bulunan kişiler bazı psikologlarca "geçikmiş ergenlik" döneminde, bazılarına göre de "genç yetişkinlik" döneminde kabul edilmektedirler. Bu dönemde ergenliğin kimlik arayışı ve krizi atlatılmış, kimlik duygusu ve kendini kabul belirli bir yapıya oturtulmuş, artık kimlik duygusuna yeni boyutların katılması ve yakınlaşmanın (intimacy) sağlanması aşamasına gelinmiştir. Yükseköğrenim yıllarında yetişkinliğe geçiş için önemli bir olgu olan bu değişim, kişiliğin olgunlaşması ve uyum yeteneğinin artışı anlamına gelmektedir.

Bu durumda kişinin kendini kabul düzeyi de onun genel uyumunu etkileyen en önemli etkenlerden biri olmaktadır. Çünkü kendini kabul, çift yönlü bir etkileşimi içermektedir. Kişinin kendini kabulü onun diğerlerini kabulünü, diğerlerinin kişiyi kabulü de onun kendini kabulünü etkilemektedir. Bu da kişinin genel uyumunda önemli bir faktör olmaktadır.

Bu açılardan araştırmanın bulguları incelendiğinde; Karadeniz Teknik Üniversitesi Fatih Eğitim Fakültesi öğrencilerinin % 66'sının da iyi bir kendini kabul düzeyine sahip oldukları, %13.40'ının orta kendini kabul düzeyine sahip oldukları bulunmuştur. Ancak, %20.60'ın da kendini kabul düzeyi ortanın altında ve düşüktür. Bu düzeydeki öğrencilerin % 16.24'ü kız, %21.33'ü de erkek öğrencilerdir. Orta düzeyde kendini kabulü olan öğrenciler de bu gruba katıldığında, kızların %26.71'inin, erkeklerin ise %34.75'inin kendini kabulde problemleri olduğu görülmektedir. Bu durum

yaklaşık olarak her 4 kız öğrenciden birinin ve her 3 erkek öğrenciden de birinin kendilerini kabul ile ilgili sorunları bulunduğunu göstermekte, bu sorunların onların genel uyumları üzerindeki olumsuz etkisi de düşünüldüğünde Fakülte içinde etkin bir psikolojik danışma ve rehberlik hizmetine olan ihtiyacın ne denli büyük olduğu ortaya çıkmaktadır.

Eğitimin nihai amacı, öğrencinin bir bütün olarak (bedensel, zihinsel, duygusal ve sosyal) gelişiminin sağlanması olduğuna göre; bu sürece katkıda bulunmak sadece psikolojik danışmanların değil; saygı, sevgi, güven, içtenlik ve empatik anlayışın bulunduğu bir ders ortamı sağlayarak öğrencileri pasif dinleyici ve ezberleyici olmaktan çıkarıp aktif ve yaratıcı hale getirecek olan öğretmenlerin de önemli görevlerinden biri olmaktadır.

Bulgulara göre, kız öğrencilerin % 73.29'unun, erkek öğrencilerin ise % 65.25' inin kendini kabul düzeylerinin ortanın üstü ve yüksek düzeyde oldukları görülmüştür. Bu sonuç; kız öğrencilerin, erkek öğrencilere kıyasla kendilerini daha fazla kabul ettiklerini göstermektedir. İstatistiksel analizler de aralarında kız öğrenciler lehine anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir ($P < 0.10$).

Araştırmanın başarı düzeyi ve kendini kabul ile ilgili bulguları; akademik ortalamaları 3-4 arasında olan yani onur ve yüksek onur öğrencilerinin kendilerini kabul düzeylerinin; hem akademik ortalamaları 2-3 arası olan başarılı öğrencilerden, hem de akademik ortalamaları 2'den az olan başarısız öğrencilerden istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek olduğunu göstermiştir. Bu sonuç, kendini kabulün öğrencilerin akademik başarılarının fazla olmasına etkide bulunduğu ve akademik başarının ise yine dönerek kendini kabulü olumlu yönde etkilediği gerçeğini göstermekte,

böylece kendini kabul ile akademik başarının birbirlerine olan etkileşimini vurgulamaktadır.

Bölümler ve anabilim dalları arasındaki farklılıkların aranması için yapılan istatistiksel analizler, en yüksek kendini kabul düzeyinin Eğitim Bilimleri Eğitimi Bölümü öğrencilerinde olduğunu; Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı öğrencilerinin kendini kabul düzeylerinin diğer tüm anabilim dallarında okuyan öğrencilerin kendini kabul düzeyleri ile istatistiksel olarak anlamlı düzeyde kendi lehlerine farklılık oluşturduğunu göstermiştir. Bu yüksek kendini kabulde, lisans programlarındaki dersler ve bu derslerin işleyişi sırasında tüm öğretim elemanlarınca sağlanan ılımlı ve destekleyici sınıf ortamı katkı açısından son derece önemli bir rol oynamaktadır. Öğrencilerin ortalama puanlarına bakıldığında Tarih, Coğrafya, Türk Dili ve Edebiyatı ve Matematik Anabilim Dallarında diğer anabilim dallarına göre düşük olan ortalamalar, uygun bir sınıf atmosferinin sağlanmasıyla öğrencilerin tüm gelişimlerine katkıda bulunma konusunda o anabilim dallarındaki öğretim elemanlarının daha fazla çaba harcamalarına ihtiyaç bulunduğunu ortaya çıkarmaktadır.

ARAŞTIRMANIN ÖNERİLERİ

Araştırma sonucunda elde edilen bulgulardan yola çıkılarak ve vargılardan da yararlanılarak şu öneriler ortaya konmaktadır.

1. Bu araştırma, Fatih Eğitim Fakültesi'nin I., II., III. ve IV. sınıflara sahip olan Fen Bilimleri Eğitimi, Sosyal Bilimler Eğitimi, Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi ve Eğitim Bilimleri Eğitimi Bölümlerinde okuyan öğrenciler üzerinde yapılmış olup, o dönemde III. ve IV. sınıfları bulunmayan Beden Eğitimi ve Spor Bölümü, Müzik Eğitimi Bölümü, Trabzon Eğitim Yüksekokulu ve II., III., IV. sınıfları bulunmayan Resim-iş Eğitimi Bölümü öğrencileri araştırma kapsamına alınmamışlardır.

Öğrencilerin kendini kabul düzeylerinin, adigeçen bölümlerin de tüm sınıflara sahip olduğu zaman tekrar araştırılması, tüm bölümlerarası farklılıkların incelenmesi ve elde edilecek bulguların bu araştırmadan elde edilen bulgularla karşılaştırılmasının yararlı olacağı düşünülmektedir.

2. Fakültede görevli tüm öğretim elemanlarının, öğrencilerin sosyal gelişimlerinin sağlanmasında etkin rol oynayacak ve bu şekilde belirli bir derecede de olsa kendilerini kabul, kendilerine güven ve saygılarının arttırılmasına katkıda bulunacak olan uygun sınıf ortamını hazırlamalarında daha fazla çaba göstermeleri.

3. Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalınca verilen rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin tüm bölümlerde

okuyan öğrencilere yaygınlaştırılması ve bireysel danışmalara ek olarak grupta psikolojik danışma ve grup rehberliği uygulamalarına ağırlık verilmesi.

4. Fakültede görevli tüm öğretim elemanlarının ve özellikle sınıf danışmanlarının sınıflarındaki öğrencilerle yakından ilgilenmeleri ve problemi olan öğrencileri psikolojik danışma ve rehberlik hizmeti veren öğretim elemanlarına havale etmeleri.

SUMMARY

This study was planned with the main aim of finding out self-acceptance levels of the students going on their education at Fatih Faculty of Education of Karadeniz Technical University in Trabzon. In addition to this main aim, effects of some variables such as achievement level, the type of educational program, and the sex of the students were searched.

Self-Acceptance Inventory designed by Kılıççı was administered to 250 students who were elected with the method of stratified random sampling from totally 1449 students.

Comparisons were made with the help of statistical methods such as t-test and variance analysis at the 0.05 level of significance.

Findings showed that, 73.29 percent of female students and 65.25 percent of male students and totally 66 percent of the students had a good level of self-acceptance. T-test results indicated that, self-acceptance level of female students were significantly higher than male students'. One another finding was the existing of positive effect of academic achievement on self-acceptance level. Statistical comparisons among eight different educational programs in the faculty showed that, self-acceptance levels of the students of educational sciences section were significantly higher than the others.

Results of this study indicated that, 26 percent of female students and 35 percent of male students and totally 34 percent of students had problems in relation to self- acceptance.

It is obvious that low self-acceptance also effect negatively to personal adjustment. The aim of education is to develop students as a whole, both intellectually and psycho-socially. Especially in an education faculty, this issue is more important than the others. Because, these students are the future teachers. Therefore, in order to rise their self-acceptances, guidance and psychological counseling services as both individual and group practices must be directed and intensified to the students who have low self-acceptance and be widened to all students of the faculty for self-enhancement.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

1. Akkoyun, F., H. Ersever."İdeal Benliğin Değerlendirilmesi,"
Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, Ankara:
Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi
Yayınları, 18, 1-2,(1985).
2. Arseven, A.Akademik Benlik Tasarımı ile Akademik Başarı
Arasındaki İlişki Konusunda Bir İnceleme.
Ankara: Hacettepe Üniversitesi, 1979.
3. Brammer, L. M., E.L. Shostrom. Therapeutic Psychology:
Fundamental of Counseling and Psychotherapy.
New Jarsey: Prentice- Hall, Inc., 1960.
4. Brookover, W.B., S. Thomas, A. Patterson "Self-Concept of
Ability and School Achievement," Sociology of
Education, 37: (1964).
5. Coopersmith, S. The Antecedents of Self-Esteem. San
Francisco: Cole and Freeman. Co., 1967.
6. Cooley C. H. The Self in Interaction. New York: John Wiley
and Sons, Inc., 1968.
7. Corey, G. Theory and Practice of Counseling and Psychotherapy.
Second Ed. California: Brooks/Cole Publishing
Comp., 1982.

8. Demirel, Ö., K. Ün. Eğitim Terimleri Sözlüğü. Ankara: Şafak Matbaası, 1987.
9. Derlega, V. J., L.H. Janda. Personal Adjustment: The Psychology of Every Life. Second Edition, Illinois: Scott, Foresman and Company, 1981. P. 69.
10. Ersanlı, K. Lise Öğrencilerinin Benlik Tasarımı Düzeylerini Etkileyen Faktörler. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Konya : Selçuk Üniversitesi, 1988.
11. Ertürk, S. Eğitimde Program Geliştirme. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Basımevi, 1972.
12. Gençtan, E. Çağdaş İnsanda Normal Dışı Davranışlar. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayını No: 46, 1974.
13. Kaczkowski, H., C.H. Patterson. Counseling and Psychology in Elementary Schools. Illinois: Charles C. Thomas Publisher, 1975.
14. Kaptan, S. Bilimsel Araştırma Teknikleri (Eğitim ve Sosyal Bilimler). Ankara: Ayyıldız Matbaası A.Ş., 1973.
15. Kepçeoğlu, M. Psikolojik Danışma ve Rehberlik. Ankara: Toraman Matbaacılık, 1986.

16. Kılıççı, Y. Üniversite Öğrencilerinin Kendini Kabullerini Etkileyen Bazı Değişkenler. (Yayınlanmamış Doçentlik Tezi). Ankara: Hacettepe Üniversitesi, 1981.
17. ————. Üniversite Öğrencilerinin Kendini Kabul ile İlgili Yaygın Sorunları. Hacettepe Üniversitesi Basımevi, 1985.
18. ————. Eğitimde Bütünlük İlkesine Göre Öğretmen Yetiştirme. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi ve Yükseliş Koleji Eğitimde Kalite Sempozyumu, 1987.
19. ————. Okulda Ruh Sağlığı, Ankara: Şafak Ofset Tıpe Matbaacılık, 1989.
20. Kuzgun, Y. "Ana-Baba Tutumlarının Bireyin Kendini Gerçekleştirme Düzeyine Etkisi ," Ankara: Hacettepe Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi, (1973).
21. Lecky, P. Self - Consistency: A Theory of Personality. New York: Island Press, 1951.
22. Legg, C.D. "A Study of The Relationships Between Psychological Variables of Self-Concept, Self- Acceptance and Locus of Control in Children and Adolescence", Dissertation Abstracts International, Vol: 42, No.66, (1981).

23. Lindsey. Theories of Personality. New York: John Wiley and Sons Inc., 1973.
24. Mc Candless, B.R. Children Behaviour and Development. New York: Hold, Rinehard and Winston Inc., 1967.
25. Öner, N. "Kaygı ve Başarı," Hacettepe Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi, 2: (1972).
26. Patterson, C.H. Humanistik Education. New Jersey: Prentice - Hall, 1973.
27. —————. Relationship Counseling and Psychotherapy
New York: Harper and Row Publishers,
1974.
28. Phillips, E.L. "Attitudes Toward Self and Others: A Brief Questionnaire Report," Journal of Consulting Psychology, 51: (1951).
29. Pintrich, P. R. "Classroom Experience and Children's Self Perception of Ability Effort and Conduct",
Dissertation Abstracts International,
Vol: 43, No. 06, (1982).
30. Purkey, W.W. Self - Concept and School Achievement.
New York: Englewood Cliffs and Prentice-
Hall, 1970.

31. Rogers, C.R. (a) On Becoming A Person : A Therapist's View of Psychotherapy. London: Redwood Press Limited, 1990.
32. ————— (b). Client - Centered Therapy. Boston: Houghton, Mifflin Comp., 1990.
33. Yörükoğlu, A. Gençlik Çağı. Ruh Sağlığı Eğitimi Ruhsal Sorunları. Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 1988.

EK - 1

(KENDİNİ KABUL ENVANTERİ)

KENDİNİ KABUL ENVANTERİ İLE İLGİLİ AÇIKLAMA

Bu envantere bir kimsenin kendisine yönelik tutumunu belirleme-ye yarayacak çeşitli cümleler verilmiştir. Bu cümlelerde olumlu veya olumsuz çeşitli insan özellikleri vardır. Bu özellikler ya bir duygu ya bir alışkanlık ya bir inanç ya da bir tutum olabilir.

Siz önce her cümlede belirlenen duruma uygun bir kimse iseniz cevabınızı EVET, yok eğer belirlenen durumdan farklı bir kimse iseniz cevabınızı HAYIR olarak vereceğinizi kendi kendinize kararlaştırınız. Sonra böyle olduğunuz veya olmadığınız için "Mutlu" ya da "Mutsuz" musunuz? veya durumunuzdan "Şikayetçi değil" misiniz? Böylece her cümlede verilen durumlarda kendinize ilişkin duygularınızın yönünü ve yeğinlik derecesini düşününüz.

Cevaplamanızı yaparken cevap kağıdında EVET veya HAYIR sözcükleri altında yer alan kendimden "Memnunum" anlamına gelen (M), kendimden "Şikayetçi değilim" anlamında (Şd), kendimden "Şikayetçiyim" anlamında (Ş), "Mutsuzum" anlamında (Ms) harfleri için ayrılan yerlerden birini karalayınız. Bazı durumlar olabilir ki o konuda kendinizi ve kendinize ilişkin duygularınızı yeterince tanıyamamış da olabilirsiniz o zaman "Kendimi tanıyamıyorum" anlamında sondaki (K) cevap aralığını işaretleyiniz.

Ö R N E K L E R

Kendini algılama (Sorular)

	EVET				HAYIR				
	M	Şd	Ş	Ms	M	Şd	Ş	Ms	K
1. Arkadaşlarım beni sever	\\	\\	\\	\\	\\	\\	\\	\\	\\
2. İnsanları severim	\\	\\	\\	\\	\\	\\	\\	\\	\\

Yukarıdaki birinci örnekte arkadaşlarının kendini sevdiğini ve bu durumdan memnun olduğunu, ikinci örnekte insanları sevmediğini ama bu konuda bir şikayetin olmadığını belirtiyor.

Yukarıdaki örneklerde görüldüğü gibi her durum için bir tek cevap yeri karalanacaktır. Her cümleyi dikkatlice okuyup anladıktan sonra cevap kağıdında eğer cevabınız EVET ise altındaki Memnunum, Şikayetçi değilim, Şikayetçiyim, Mutsuzum anlamına gelecek şekilde M, Şd, Ş, Ms harflerinin yerlerinden birini karalayınız. Yok eğer cevabınız HAYIR ise onun altındaki M, Şd, Ş, Ms harflerinin yerlerinden birini karalayarak kendinizi verilen durumla ilgili olarak nasıl bir duygu ile algıladığınızı belirleyiniz.

Bu envanterin her sorusuna doğru, içtenve açık cevap vermeniz önemlidir. Cevaplarınız kesinlikle gizli tutulacaktır. İstedığınız taktirde sonuçlar sadece kendinize açıklanacaktır. Bu nedenle cevap kağıdı üzerine kağıdınızın kendinizce tanınmasına yardımcı olacak şekilde Adınızı - Soyadınızı veya Numaranızı yazınız.

KENDİNİ ALGILAMA KONULARI

1. Başarısızlık karşısında çabuk yılıyor ve kendime güvenimi kaybediyorum.
2. Kuşkusuz zayıf yönlerim var ama güçlü yönlerimle başarılı olabiliyorum.
3. Hayatla başedebilme gücüne sahip olduğuma inanıyorum.
4. Geleceğimden umutluyum.
5. Herhangi bir iş yaparken başkalarından fikir almaya ve onu uygulamaya önem veririm.
6. Bir işi planlarken birçok kimselere danışırım ama son kararı kendim veririm.
7. Seçtiğim meslek yeteneklerime uygun gibi görünüyor ama kendi kişiliğim nedeniyle meslekte başarısız olacağımdan korkuyorum.
8. Zaman zaman başarısızlıklarım oluyorsada bundan dolayı kendimi değersiz bulmuyorum.
9. Kendi şansımı kendim yaratabileceğim inancındayım.
10. Kendimi işe yaramaz zavallı bir kimse olarak görüyorum.
11. Daima başkaları tarafından korunmaya ve desteklenmeye ihtiyacım oluyor.
12. Başarımı gayret ve yeteneğimden çok şansıma borçluyum.
13. Hatalı olduğum zaman hatamı kabul etmek bana zor geliyor.
14. Olduğum gibi davranıyor ve sonucuna da katlanmanın gereğine inanıyorum.
15. Gerektiğinde hatalarımı ve eksik yanlarımı açıklamada sakınca görmem.
16. Hata yaptığımı anlayınca özür dilemekten çekinmem.
17. Nedense bütün aksilikler beni bulur.

18. Gerektiğinde kişinin kendini değiştirebileceğine inanıyorum.
19. Karşılaştığım güçlükler ailemin bana iyi bir eğitim vermemiş olmasından ileri geliyor.
20. İnsanlar beni anlamıyor.
21. Kararsız bir insan oluşumdan dolayı yaşamım tatsızlaşıyor.
22. Sorumluluk almaktan kaçınıyorum.
23. Derslerimden düşük not alışıma genellikle kendi tembelliğimin sonucu olarak görürüm.
24. Kendimle ilgili karar vermekte güçlük çekiyorum.
25. Benimle ilgili konularda yakınlarımda benim yerime karar vermeleri bana güven sağlıyor.
26. Yaptığım seçimlerden ve işlerden dolayı çoğu zaman pişman olurum.
27. Kendimi günahlarımdan dolayı güçsüz buluyorum.
28. Geçmişime bakınca aşırı bir utanç ve pişmanlık duyuyorum.
29. Kendimi yaşamaya değer ve toplum içinde yeri olan bir kimse olarak görüyorum.
30. Yaptıklararımdan dolayı Allahın beni cezalandıracağından korkuyorum.
31. Ailemin beni olduğumdan daha iyi görmesi karşısında onları aldatmış olmanın üzüntüsünü duyuyorum.
32. Haksızlıklar karşısında bile kendimi savunamıyorum.
33. Zor durumlarda genellikle yalan ve hileye baş vurmam.
34. Genellikle dedikodu yapmaktan hoşlanmıyorum.
35. Hakkımda asılsız dedikodular yapılıyor.
36. Hakkımda gerçeğe dayanan bazı dedikodular var.
37. Genellikle başkalarının yanında terler ve bunalırım.
38. Bir topluluk içinde bütün gözler bana çevrilmişcesine tedirgin olurum.
39. Yabancılarla tanışmak ve yeni dostlar edinmekten hoşlanırım.

40. Kedimle ilgili sorunların çözümünde gerekirse başkalarının yardımını isteyebilirim.
41. Başkaları beni seyrederken iş yapamıyorum.
42. Başkaları bana baktığında yürümeyi şaşırırım.
43. Arkadaşlarımın davetini beklemeden gerektiğinde onların grubuna katılırım.
44. Gerektiğinde duygu ve düşüncelerimi açıklayabilirim.
45. Gerektiğinde bildiklerimi ve gördüklerimi başkalarına anlatabilirim.
46. Genellikle topluluk içinde bulunmaktan hoşlanırım.
47. Girişken bir insan sayılırım.
48. Bana baktıklarında mutlaka bir kusurum olduğu duygusuna kapılırım.
49. Topluluk içinde rahat konuşamıyorum.
50. Genellikle başkalarının dikkatini üzerime çekmekten sıkılırım.
51. Yerinde ve haklı bile olsa yüzüme yapılan övgülerden utanırım.
52. Diğer insanlar hakkındaki düşünce ve kanılarımı başkalarının lafıyla değiştirmem.
53. Olaylar ve insanlar hakkındaki yargılarımı kendi deneyimlerimle oluştururum.
54. Başkaları benim değer ve inançlarıma ters düşen bir işi yapmamı istediklerinde onları red edemem.
55. Olduğum gibi görünmekten hoşlanmıyorum.
56. Kendi değer ve inançlarım başkalarınıninkine ters düşse bile onları açıkça ortaya koyar ve savunurum.
57. Başkalarının ahlak değerlerine uygun davranmayabilirim.
58. Genellikle isteklerim beğenilerim ve değerlerime uygun bir yaşam sürüyorum.
59. Başkalarının benim inançlarıma ve değerlerime uygun davranmasını beklemiyorum.

60. Genellikle olduğum gibi davranırım ve olduğum gibi görünmeye çalışırım.
61. Gerektiğinde hakkımı ararım.
62. Genellikle kendimden çok başkalarını memnun etme çabasındayım.
63. Eğer duygu ve düşüncelerimden utanırsam bunların tam karşıtı olan bir davranışla gizlerim.
64. Arkadaşlarımla birçoğu kadar güzel ya da yakışıklıyım.
65. Kendimi oldukça çirkin ve sevimsiz buluyorum.
66. Normal bir beden yapısına sahibim.
67. Boyum oldukça kısadır.
68. Oldukça sıska ve çelimsizim.
69. Gizlediğim bazı fizik kusurlarım var.
70. Kulağım iyi işitmiyor.
71. Gözlük takmak zorundayım.
72. Oldukça şişmanım.
73. Sağlıklı bir insanım.
74. Güzel olmayan yanlarım kadar güzel yanlarım da var.
75. Doğuştan geçirdiğim bedensel bir özürüm var.
76. Kalıtsal bir özürüm var bu benim çocuklarımda da görülebilir.
77. Karşı cinsten arkadaşlarımla bana duygusal yakınlaşmalarından utanıyorum.
78. Karşı cinsin duygusal yaklaşımı beni öfkeliyor.
79. Kızlı erkekli bir toplantıda kendimi rahat hissetmiyorum.
80. Kendi cinsiyetimden (kız ya da erkek olmaktan) memnunum.
81. Karşı cinsten arkadaşlarımla beraber olmaktan mutluluk duyuyorum.
82. Okul yaşamımda arkadaş seçerken kız erkek ayrımı yapmam.
83. Cinsel dürtüler kontrol altına alınmalı ama utanç verici sayılmamalı.
84. Toplumun onayladığı durumlarda bile cinsel ilişkileri kirli ve utanç verici buluyorum.

85. Karşı cinsten biri (leri) nin benimle duygusal yakınlık kurma isteğinde olduğu kanısındayım.
86. Arkadaş saydıklarım beni arar ve benden hoşlanırlar.
87. Arkadaşlarım benim dostluğuma güvenirler.
88. Arkadaşlarım beni pısırık ve beceriksiz bulurlar.
89. Arkadaşlarım beni küçümsüyorlar.
90. Arkadaşlarım beni gruplarına isteyerek alırlar.
91. Arkadaşlarım ciddi işlerde ve çalışmalarda benimle beraber olmak isterler.
92. Arkadaşlarım beni ağzı gevşek ve sır saklamaz bulurlar.
93. Hiç kimse beni sevmiyor.
94. Arkadaşlarım bana düşman oldular.
95. Ailem beni çok sever ve önemser.
96. Öğretmenlerin çoğu beni diğer arkadaşlarım kadar önemsemiyorlar.
97. Çevredeki insanlar beni ilgilendiren konularda bile benim fikrimi almazlar.
98. Ev sahibini rahatsız edeceğim düşüncesiyle misafirliğe gitmekten çekinirim.
99. Diğer insanlar arasında bir yerimin olduğuna inanıyorum.
100. Diğer insanları kendimden uzaklaştıracak kadar çevreme koku saçıyorum.
101. İnsanlar beni övdüklerinde içimden bu kadar değerli olmadığımı düşünürüm.
102. Arkadaşlarım beni yetenekli fakat alçak gönüllü bulurlar.
103. Kolay arkadaş edinebilirim.
104. Psikolojik yönden normal ve rahat bir insan sayılırım.
105. Gerektiğinde yaşamın kötü yönleriyle yüzyüze gelmekten çekinmem.
106. Kendimi dürüst ve samimi bir insan olarak görüyorum.
107. İstemediğim halde çabuk kızıyor ve sinirleniyorum.

108. İnsanları seviyorum ve onlarla beraberlikten mutlu oluyorum.
109. Yaşamın güzel ve ilginç yanlarını görerek mutlu oluyorum.
110. Kendi çabamla yenebileceğim güçlüklerden dolayı mutsuz olmam.
111. Yeni durumlara kolay uyum yapabiliyor ve yeni yaşantılardan hoşlanıyorum.
112. Alıngan bir insan değilim.
113. Sebatsız ve iradeli bir insanım.
114. Kolay mutlu olamıyorum, genellikle karamsar bir insanım.
115. Kendimi yaşamaya değer ve toplumda yeri olan bir kimse olarak görüyorum.
116. Başkalarıyla ilişkilerimde onların duygu ve düşüncelerini gösteririm.
117. Anlamlı ve amaçlarıma uygun bir yaşam sürdürdüm.
118. Bazen yalnızlıktan hoşlanırım.
119. Eleştiriyi benliğime yöneltilmiş bir tehdit olarak görürüm.
120. Eleştirilerden önce rahatsız olsam bile sonradan üzerinde durur ve yararlanma gereği duyarım.
121. Bazı konularda başarısız olbilirim ama verimli ve başarılı olduğum alanlar da var.
122. Bazı alışkanlık ve kusurlarıma rağmen gene de normal ve uyumlu bir insanım.
123. Üzerime aldığım görevi kusursuz yapmam şarttır.
124. Bazen ters geçimsiz bazen ise sıcak ve yumuşak olurum.
125. Çirkin ve sevimsiz yönlerimi iyi ve sevimli yönlerim kapatıyor.
126. Arkadaşlarım bazı kusur ve noksanlarımı şaka konusu yaparak beni incitiyorlar.

